

 TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI TEORİŐİ VE ORGANİK BAĞ KAVRAMI IŐIŐINDA 5941 SAYILI ÇEK KANUNU M. 4/2'NİN BİR İNCELEMESİ

(AN ANALYSIS OF ARTICLE 4/2 OF THE CHECK LAW NUMBERED 5941 IN THE LIGHT OF THE THEORY OF LIFTING THE VEIL OF INCORPORATION AND THE CONCEPTS OF ORGANIC BOND)

Muhammet Can KARIKSIZ * **

Z

Anonim ve limited Şirketler tüzel kişiliğe sahip ticaret Őirketleridir. Dolayısıyla bu tür Şirketlerin malvarlığı değerleri bizzat Şirket tüzel kişiliğine aittir. Tüzel kişiliğe sahip olmanın diğer bir sonucu olarak da aktif ve pasif dava ehliyeti bizzat Şirketin kendisine aittir. Ayrıca sınırlı sorumluluk ilkesi uyarınca ortakların Şirkete karşı sorumluluğu yalnızca taahhüt ettikleri sermaye miktarından ibarettir. Sınırlı sorumluluk ilkesi uyarınca ortakların Şirket borçlarından dolayı sorumlu tutulmalarına imkn tanınmamaktadır. Belirtmek gerekir ki sınırlı sorumluluk ilkesinin kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumayacaktır. Hakkın kötüye kullanılması yasağı sayesinde Şirket tüzel kişilik perdesi kaldırılarak ortaklar veya diğer grup Şirketler Şirketin borçlarından sorumlu tutulabilmektedir. Her ne kadar mevzuatımızda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi doğrudan tanımlanmamıŐ ve izah edilmemiŐ olsa da bazı yasal düzenlemelerle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması etkisi yaratılması saĐlanmıŐtır. 5941 Sayılı ek Kanunu'nun 4. maddesinin (m.) 2. fıkrası tüzel kişilik perdesinin kaldırılması sonucunu doğuran yasal düzenlemelerden bir tanesidir. ek Kanunu m. 4/2 hükmü, tüzel kişi tacirin veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilen gerçek kişi ortaklarının ek hesaplarının, tüzel kişi tacire ait olacağını belirtmektedir. Çalışmamızda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi ve organik bağ kavramlarının izahları yapıldıktan sonra Yargıtay

---

^H Eserin Dergimize geliŐ tarihi: 25.10.2024. İlk hakem raporu tarihi: 20.11.2024. İkinci hakem raporu tarihi: 21.11.2024. nc hakem raporu tarihi: 28.11.2024. Onaylanma Tarihi: 02.12.2024.

* Doktora Ğrencisi, Türk-Alman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü zel Hukuk Doktora Programı.

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0002-4505-2977.

Eserin Atf Őekli: Muhammet Can Karıksız, "Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi Ve Organik Bağ Kavramı IŐıŐında 5941 Sayılı ek Kanunu M. 4/2'nin Bir İncelemesi", YÜHFD, C.XXII, 2025/1, s.307-350.

kararları ve öğretilerdeki görüşler uyarınca ilgili düzenlemenin tahlili yapılacaktır. Gerek kanun koyucunun bu düzenlemeyi yasallaştırırken hedeflediği amaç gerekse de maddenin lafzı yorumlanarak hukuki çıkarımlarda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, organik bağ, hakkın kötüye kullanılması, tüzel kişi, gerçek kişi ortak, karşılıksız çek, çek hesabı.

ABSTRACT

Joint stock and limited liability companies are commercial companies with legal personality. Therefore, the assets of such companies belong to the legal entity itself. As another consequence of having legal personality, the active and passive capacity to sue belongs to the company itself. In addition, pursuant to the principle of limited liability, the liability of the shareholders towards the company is only limited to the amount of capital they have subscribed. The principle of limited liability does not allow the shareholders to be held liable for the debts of the company. It should be noted that the legal order will not allow the abuse of the principle of limited liability. Thanks to the prohibition of abuse of right, the veil of legal personality can be lifted and the shareholders or other group companies can be held liable for the debts of the company. Although the theory of lifting the veil of legal personality is not directly defined and explained in our legislation, some legal regulations have been enacted to create the effect of lifting the veil of legal personality. Article 4, paragraph 2 of the Cheque Law No. 5941 is one of the legal regulations that result in the lifting of the veil of legal personality. Article 4/2 of the Cheque Law states that the checking accounts of the legal entity merchant or its real person partners associated with its activities shall belong to the legal entity merchant. In our study, after the general explanations of the theory of lifting the veil of legal personality and the concepts of organic bond, the relevant regulation will be analyzed in accordance with the decisions of the Court of Cassation and the opinions in the doctrine. Legal conclusions will be made by interpreting both the purpose of the legislator when legalizing this regulation and the wording of the article.

Keywords: *Lifting the veil of incorporation, organic bond, abuse of right, legal person, real person partner, bounced check, checking account.*

***

GİRİŞ

Sermaye şirketinin ortaklarından bağımsız bir tüzel kişiliğinin olduğunu ifade eden ayrılık ilkesi ve ortakların şirkete sermaye payı olarak yatırdıkları değer oranında sorumluluğunu ifade eden sınırlı sorumluluk ilkeleri uyarınca; kural olarak tacir tüzel kişi keşide ettiği çeklerden kendi malvarlığı ile sorumlu olacaktır. 5941 Sayılı Çek Kanunu¹ m. 4/2 düzenlemesi bu ilkelerin istisnasını teşkil etmektedir. İlgili yasal düzenleme uyarınca çek hesabı her ne kadar gerçek kişi adına açılmış olsa da işlemlerin tüzel kişi tacirle veya tüzel kişi tacirin faaliyetleriyle ilişkili olması şartıyla çek hesaplarının şirkete ait olacağı kabul edilmektedir. Ayrıca hangi gerçek kişilerin madde kapsamında sorumlu tutulacağı da kanun koyucu tarafından sayma yoluyla belirtilmiştir.

Çek Kanunu m. 4/2'nin lafzı yoruma açıktır. Özellikle maddenin uygulanması ve hangi esaslara dayalı olarak özdeşliğin varlığından bahsedilebileceği muğlak bırakılmıştır. Çamoğlu'na göre ilişkilendirmeden söz edilebilmesi için çek hesabının bir veya birden çok kez şirket için kullanılması yeterli olmayacaktır. Ek olarak çek hesabının kullanımının nitelik ve nicelik bakımından özdeşliği ispat edecek seviyede olması gerektiğine dair öğretiler görüşler bulunmaktadır. Ayrıca belirsiz bırakılan bir diğer husus ise madde kapsamında banka şubelerine yüklenen bildirimde bulunma yükümlülüğüdür. İlgili yasal düzenleme uyarınca madde metninde sayılan ilişkilerin varlığına yönelik emarelerin bulunması durumunda çek hesabının bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirmek durumundadır. Fakat bu bildirim yükümlülüğüne uyulmaması halinde ne gibi bir yaptırımın uygulanacağı bir muammadır. Bu haliyle ilgili maddenin tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisine ve Yargıtay kararlarında sıklıkla geçen organik bağ kavramına dayanılarak kapsamlı şekilde incelenmesi gerekmektedir.

Kanun koyucu, sermaye şirketlerinin gerçek kişi ortaklarının sınırlı sorumluluk ilkesini kötüye kullanarak tüzel kişi tacirin alacaklılarını zarara uğratmasını engellemeye çalışmıştır. Bu durum Çek Kanunu m. 4/2'nin gerekçesinde "...Tasarıyla güdülen diğer bir amaç da, tacir sıfatını haiz tüzel kişinin taraf olduğu ticari ilişkilerde, bu tüzel kişinin borcuna karşılık olarak, organlarında görev yapan veya temsilci sıfatını taşıyan ya da herhangi bir gerçek kişi adına açılmış çek hesabı ile ilişkilendirilmiş çek düzenlenmesinin önüne geçmektir. İkinci fıkra, bu amacın gerçekleşmesini

¹ Resmi Gazete (R.G.), 20.12.2009, 27438.

sağlamaya yönelik olarak bankalar bakımından bir bildirim yükümlülüğü ihdas etmektedir...” şeklinde de ifade edilmiştir.

Çalışmamızda öncelikle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi ve dayandığı temeller irdelenecek olup bu teorinin mevzuatımıza ve Yargıtay kararlarına ne şekilde yansıdığı incelenecektir. Akabinde Çek Kanunu m. 4/2 düzenlenmesinin uygulanabilme şartları ve esasları incelenerek kanun koyucu tarafından bilerek veya bilmeyerek bırakılan boşluklara dair kanaatlerimiz açıklanacaktır.

I. Kavram Olarak Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması

“Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması” veya “perdenin aralanması” olarak adlandırılan bu kuram, alacaklıların haklarının korunabilmesi amacıyla hangi şartlarda tüzel kişiliğinin yok sayılabileceğini ifade etmektedir². Sermaye şirketlerinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramı, tüzel kişinin ayrılığı ilkesinin³ dışlanması ve tüzel kişinin alacaklısı olan üçüncü kişinin doğrudan tüzel kişiyi oluşturan ortakların şahsi malvarlıklarına başvurulabilmesi anlamına gelmektedir⁴. Sermaye

² Ersin Çamoğlu, “Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 32, Sayı 2, 2016, s. 6.

³ Hukukumuzda kural olarak tüzel kişiliğin ayrılığı ilkesi benimsenmiştir. Kabul edilen bu ilke vesilesiyle tüzel kişi, ortaklarından veya yöneticilerinden farklı bir kişiliğe karşılık gelmektedir. Şirketler hukukunda da geçerli olarak kabul edilen bu ilke gereğince şirket ortakları ve şirketin bizatihi kendisinin ayrı kişilik ve malvarlıkları bulunmaktadır. Dolayısıyla şirketin borçlarından dolayı ortakların sorumluluğuna kural olarak başvurulamayacaktır. Detaylı bilgi için bakınız (bkz.) Gülşah Yılmaz, “Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi ile Organik Bağ Kavramının İş Uyuşmazlıkları Hakkında Verilen Kararlardan Hareketle Karşılaştırılması”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, s. 352, (İş Uyuşmazlıkları); genel anlamıyla ortaklıklar hukukunda sınırlı sorumluluk ilkesinden anlaşılması gerekenin ortakların ortaklık borçlarından mütevellit sorumluluklarının olmayıp ortaklığın bizatihi kendisinin bütün malvarlığı ile sınırsız şekilde sorumlu olması ve sınırlı sorumluluk ilkesinin tüzel kişilerde ayrı ve bağımsız bir malvarlığı oluşumuna sebep olması olduğuna ilişkin bkz. Halil Arslanlı, *Anonim Şirketler Umumi Hükümler*, Cilt 1, 3. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960, s. 36.

⁴ Şirketler ve derneklerin tüzel kişiliğinin olması esastır. Her ikisi de ortak üyelerden oluşmaktadır. Fakat vakıflar bu noktada ayrışarak ne ortak ne de üyeden teşekkül etmektedir. Vakıflar, malvarlığını belirli ve sürekli bir amaca kanalize etmektedir. Vakıflar bu anlamda tüzel kişiliği haiz bir mal topluluğudur; Gülören Tekinalp, Ünal Tekinalp, *Perdeyi Kaldırma Teorisi*, Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1995, s. 387; İbrahim Aydın, “Üst Kuruluş İşlemlerinde İşyeri ve İşletme Kavramları Bakımından İş Hukukunda Tüzel Kişilik Perdeliğinin Kaldırılması Teorisinin Görünümü”, *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt 13, Sayı 4, 1999, s. 150-154; Gökhan YÜHFD Cilt: XXII Sayı:1 (2025)

şirketlerinde tüzel kişiliğe hâkim ilkelerden biri olan ayrılık ilkesi uyarınca tüzel kişi, ortaklarından ayrı ve bağımsız bir kişiliğe sahiptir⁵. Bu bağlamda şirketin organları aracılığıyla açıkladığı iradesiyle gerçekleştirdiği hukuki işlemlerin neticesinde doğacak olan tüm hak ve borçlar doğrudan tüzel kişinin kendi uhdesinde sonuç doğuracaktır⁶. Şirket ortakları, şahıs ve mal ayrılığı prensibine bir de sermaye şirketlerindeki sınırlı sorumluluk ilkesinin⁷ eklenmesiyle mali korunma noktasında şirket alacaklılarına karşı

Antalya, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi”, Editör (Ed.) Erol Ulusoy , *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008, s. 143; Lerzan Yılmaz, “Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Düşünceler (Bildiri Metni)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, İstanbul, 2008, (Bildiri Metni), s. 239.

⁵ Ayrılık ilkesi, şahıs ayrılığı ve mal ayrılığı kavramlarından teşekkül etmektedir. Şahıs ayrılığı mefhumu uyarınca tüzel kişilik kendisini oluşturan ortakların varlığından ve ortakların değişmesinden etkilenmeyen ayrı ve bağımsız bir hukuk sujesidir. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 48 uyarınca tüzel kişiler; cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler. Ayrıca TMK 49. ve 50. maddeleri tüzel kişilerin, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla fiil ehliyeti kazanmakta olduğunu ve organları sayesinde hukuki işlem ve fiilleriyle kendilerini borç altına sokabileceğini düzenlemektedir. Ayrılık ilkesi kapsamında bir diğer kavram ise mal ayrılığı esasıdır. Kanunun şart koştuğu nitelikleri haiz olan tüzel kişilerde, şirketin malvarlığı ile ortağın malvarlığı birbirinden ayrılmaktadır. Mal ayrılığı ilkesi, şirketin faaliyetlerinden kaynaklanan borçları sebebiyle alacaklıların, şirket ortaklarının şahsi malvarlıklarına başvuramaması anlamına gelmektedir. Ayrıca ortakların şahsi borçları sebebiyle de şirketin mali sorumluluğu söz konusu olamayacaktır. Konu hakkında bkz. Ayşe Sena Öz Sancak, *Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2021, s. 16; bkz. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 124 ve 125.

⁶ Sınırlı sorumluluk ilkesi uyarınca sermaye şirketi ortaklarının sorumluluğunun şirkete koymayı taahhüt ettikleri sermaye miktarı ile sınırlandırılmış olduğuna ilişkin bkz. Mustafa Topaloğlu, “Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler”, *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan*, Ankara 2010, s. 2083.

⁷ Sınırlı sorumluluk ilkesiyle pay sahiplerinin koydukları sermaye tutarıyla sınırlı bir sorumluluk altına girdiği kabul edilmektedir. Kişinin hissedarı olduğu şirketin faaliyetlerini devam ettirebilmesi için ihtiyacı olan geri kalan sermayeyi dışarıdan temin etmesi sayesinde risk dağıtılmış olmaktadır. Bu sayede hissedarlar ve kredi sağlayan kurumlar risk maaliyetini de paylaşmış olmaktadır. Belirtmek gerekir ki sınırlı sorumluluk kavramı mutlak olmayıp, TMK m. 2 kapsamında dürüstlük kuralına aykırı hareket edilmesi halinde “tüzel kişilik perdesinin aralanması” teorisi sayesinde kısıtlanabilecektir. Detaylı bilgi için bkz. Hayri Bozgeyik, Mahmut Yavaşı, “Karşılaştırmalı Hukukta ve Uygulamada Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 9, Sayı 100, 2014, s. 301-302.

oldukça avantajlı bir konum elde etmektedirler⁸. Bu bağlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, ortağın sorumluluğunu benimseyen bir kanun veya sözleşme hükmü bulunmamasına rağmen, tüzel kişilik perdesinin kötüye kullanılması halinde ortağın tüzel kişilik borçlarından sorumlu tutulması manasına gelmektedir⁹.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için somut olaya tatbik edilebilecek bir yasa veya sözleşme hükmünün var olmaması gerekmektedir¹⁰. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi ile hedeflenmekte olan husus, tüzel kişinin sahip olduğu müstesna perdenin yasa veya sözleşme hükmüyle doğabilecek borçlardan kaçınmak için kullanılmasının önlenmesidir¹¹. Somut olay özelinde şirketin tüzel kişiliği yok sayılarak şirket ve ortakları arasındaki kişi ve mal ayrılığı ilkesi uygulanmamaktadır. Her ne kadar tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla alelade bir tüzel kişinin borcu sebebiyle bir başka tüzel veya gerçek kişinin sorumluluğuna gidiliyor olması borçlar ve şirketler hukukunun temel prensiplerine aykırı gibi gözükse de somut olayın şartlarına göre perdenin

⁸ Kollektif ve komandit şirketlerle alakalı düzenlemelerin perdenin kaldırılmasına örnek teşkil etmeyeceğine ilişkin bkz. Emrullah Kervankıran, “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi’nin Kaldırılması”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3-4, 2007, s. 471; Mustafa Dural, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması (Ya Da Tüzel Kişinin Tabanına Başvurulması)”, *15. Yıl Sempozyumu*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No: 119, Ankara, 1998, s. 97; Veliye Yanlı, Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, Beta Yayınları, İstanbul, 2000, s. 3. Aksi görüş için bkz. Tekinalp, Tekinalp, s. 387; ayrılık ilkesi uyarınca tüzel kişilik ile kendisini oluşturan ortakları arasındaki malvarlığı ve sorumluluk alanları ayrılmaktadır. Bu bağlamda bir kişi veya mal teşekkülüne tüzel kişilik vasfı kazandırılarak hak ve fiil ehliyeti bahşetmek sonucu tüzel kişiliği oluşturanların sorumluluklarının sınırlandırılması hakkında detaylı bilgi için bkz. Kervankıran, s. 457-458.

⁹ Fahri Erdem Kaşak, “Tüzel Kişilik Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, 2020, s. 1252.

¹⁰ Kaşak, s. 1252. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin istisnai nitelikte olduğuna dair bkz. Sena Nur Günay, *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2016, s. 88-89.

¹¹ Anglo Amerikan hukuk sisteminde doğmuş olan tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi sonrasında Kıta Avrupası hukuk sisteminde de benimsenmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Teoman Akünel, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*, 2. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 1995, s. 17; Yanlı, s. 7.

kaldırılması hakkaniyetin ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu¹² (TMK) m. 2 dürüstlük kuralının bir gereği olabilir¹³.

Yargıtay 11. HD., 2020/6865 E., 2021/3225 K., 01.04.2021 T. Kararından bir kesit “...*hukuk sistemlerinde hakkaniyet gereği “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi” geliştirilmiş ve tüzel kişiliğin arkasına sığınarak durumu kötüye kullanan ortakları şirket borçlarından şahsen sorumlu tutma imkanı getirilmiştir. Teorinin uygulanmasının yasal dayanağı olarak dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağını düzenleyen MK'nın 2. maddesi kabul edilmektedir...*” şeklindedir. Yüksek mahkemenin ilgili kararından da anlaşılacağı üzere tüzel kişiliğin kaldırılması teorisi istisnai bir duruma teşkil etmekte olup; temellerini dürüstlük kuralına dayandırmaktadır¹⁴.

Sözleşme veya kanun hükmü olmaksızın şirket ortakları veya grup şirketlerinin sorumluluğuna başvurulabilmesi halinde gerçek manada tüzel kişilik perdesinin kaldırılması hali vardır. Bir yasa veya sözleşme hükmü vasıtasıyla tüzel kişi ortağının, tüzel kişinin borçlarından dolayı şahsi malvarlığıyla sorumlu tutulabileceğinin öngörülmesi, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması olarak nitelendirilemez. Öğretide bu neviden durumlar “gerçek

¹² R.G., 08.12.2001, 24607.

¹³ Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin temellerinin sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayandığı görüşünün şirket alacaklılarının bütün alacaklarını konusu kapsamına alabilip alamaması yönünden tartışmalı olduğu eleştirisine dair bkz. Günay, s. 197-196; borçlar hukukunun temel ilkelerinden biri olarak kabul edilen borç ilişkisinin nisbiligi ilkesinin günümüz şartlarında mutlak olarak uygulanamayacağına, borç ilişkisinin etkilerinin sadece asli yükümlülükleri açısından alacaklı ve borçlu arasında tezahür edebileceğine ve üçüncü kişilerin bu ilişkiden bağımsız olarak düşünülemediğine dair detaylı bilgi için bkz. Günay, s. 198; Yeşim M. Atamer, “Üçüncü Kişinin Uğradığı Zararın Sözleşmesel Sorumluluk Kurallarına Göre Tazmini”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 22, Sayı 1-2, 1996, s. 107.

¹⁴ Öğretide nisbilik ilkesinin bir istisnası olarak üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşmeler örnek teşkil edebileceğine dair görüşler savunulmaktadır. Üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşmeler, direkt olarak borçlu ile sözleşme ilişkisine yabancı üçüncü kişi arasında kurulan ve temellerini TMK m. 2 düzenlemesine dayandıran bir borç ilişkisi olduğuna dair bkz. Şener Akyol, *Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme*, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1976, s. 60; koruma yükümlülüklerine uyulmaması halinde üçüncü kişinin sözleşmeye aykırılık hükümlerine başvurabileceğine dair bkz. Teoman Akunal, “Sorumluluk Hukukunda Sözleşmenin Nisbiligi Prensibinin Aşılması”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 14, Sayı 3, 1998, s. 225. (Sözleşmenin Nisbiligi); üçüncü kişilerin nisbilik ilkesini aşarak sözleşmesel hükümlere başvurulabilmesi için edimin yarattığı tehlike alanının içerisinde bulunulması, alacaklının üçüncü kişinin korunmasıyla müstesna bir ilgisinin var olması ve üçüncü kişinin korunan kişiler arasında olduğunun borçlu tarafından anlaşılıyor olması gerektiğine dair bkz. Atamer, s. 115-118.

olmayan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması” veya “geniş anlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması” kavramlarıyla izah edilmektedir¹⁵.

Asıl kural, şirketin malvarlığı ile ortaklarının malvarlığının birbirinden ayrı ve bağımsız olduğudur. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi ile tüzel kişinin borçlarından dolayı ortakların sorumlu tutulabilmesinin mümkün olmasına ek olarak ortakların borçları hasebiyle tüzel kişinin de sorumlu olabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilmesi bir istisna teşkil etmektedir¹⁶. Aksi halde sermaye şirketi ortaklarına şirket borçlarından sınırlı olarak sorumlu tutulabilme imkânı tanıyan hukuk düzenine karşı güven sarsılacak olup, sınırlı sorumluluk ilkesi ise anlamını yitirmiş olacaktır¹⁷.

Öğretide tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramı kötüye kullanma teorisi ve normların amaçları teorisi ile izah edilmeye çalışılmıştır¹⁸.

¹⁵ Ayrılık ve sınırlı sorumluluk ilkelerine istisna getiren ilk düzenleme örneği TMK. m. 50/3 düzenlemesidir. Ayrıca bkz. TTK m. 202, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu m. 58/2, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu m. 135, 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m. 98, 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2.

¹⁶ Fatih Aydoğan, *Tek Kişi Ortaklığı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s. 14.

¹⁷ Tüzel kişilik organ ve üyelerinin kötü niyetli olarak planlı bir eylemle sorumluluktan kurtulmak veya hafifletmek maksadıyla tüzel kişiliğin ardına saklanması durumunda alacaklıların doğrudan tüzel kişi üyelerinin sorumluluğuna başvurabileceği hakkında bkz. Rona Serozan, *Tüzel Kişiler Özellikle: Dernekler ve Vakıflar*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 7-8; Akünel’a göre ancak sözleşmeden doğan sorumluluktan kaçma niyetinin varlığı, hukukun yasakladığı sonuçlara ulaşılma arzusu ve kanuna karşı hile gibi olguların varlığı durumunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi uygulama alanı bulabilecektir. Ancak sayılan şartların varlığı halinde TMK m. 2’ye dayanılarak perdenin kaldırılmasının mümkün olacağına ilişkin bkz. Akünel, s. 18. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramı yasa koyucu tarafından düzenleme altına alınmamıştır. Öğreti ve uygulama tarafından geliştirilen bir kavram olması sebebiyle hangi koşulların varlığı durumunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılacağı hususu kesin niteliği haiz değildir. 20. yüzyılın başlarında halka kapalı şirketlerin ortaya çıkmasıyla birlikte ortakların şirket yönetimine müdahale etmeye başlamasıyla mülkiyet-kontrol ayrımı ortadan kalkmıştır. Düşük sermayeli şirketler üzerinden riskli yatırımlar gerçekleştirilmesi, sınırlı sorumluluk imtiyazının sorgulanmasına sebebiyet vermiştir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ihtiyacının ABD ve Alman mahkemelerine konu olduğu tarihsel sürece ilişkin detaylı bilgi için bkz. Temel Güner, *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2023, s. 71.

¹⁸ Büşra Kesik Canbulut, *Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2023, s. 60. “Subjektif Kötüye Kullanma Teorisi” olarak ifade edebileceğimiz teoriye göre şirketin tüzel kişiliği vasıtasıyla kanunun dolanılması, sözleşme ilişkisine aykırı hareket edilmesi veyahut haksız fiil ile üçüncü kişilere zarar verilmesi durumlarında tüzel kişilik *YÜHFD Cilt: XXII Sayı:1 (2025)*

Hukuk düzeni, tüzel kişilik perdesinin kötüye kullanılması durumunda perdeyi aralayacaktır¹⁹. Türk öğretisinin çoğunluğu tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının temellerini TMK m. 2 hükmü kapsamında hakkın kötüye kullanılması yasağına dayandırmaktadır²⁰.

Subjektif kötüye kullanma teorisinin benimsenmesiyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının daraltılması ve bu sayede istisnai bir yöntem olmasının korunması sağlansa dahi bu durumda perdenin kaldırılmasının ispatı oldukça zorlaştırılmış olacaktır²¹. Kastın ispat edilmesinin zorunlu

---

mefhumunun kötüye kullanıldığı kabul edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Dural, s. 102-103; Akünal, s. 25. Subjektif kötüye kullanma teorisine göre tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için yalnızca objektif koşulların varlığı değil, hukuka aykırılık niyeti de aranmalıdır. Bir başka deyişle subjektif teoriyle, tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi kasten kötü niyetle hareket edilmiş olması şartına bağlanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Tekinalp, Tekinalp, s. 396. Objektif kötüye kullanma teorisi ise tüzel kişilik perdesinin kasten kötüye kullanılmış olması şartını aramayarak somut olay özelinde yalnızca objektif şartların bulunmasını yeterli kabul etmiştir. Bkz. Antalya, s. 150. Kervankıran'a göre bir hakkın dürüstlük ilkesine aykırı olarak kullanıldığı tespitini yapabilmek için borçlunun davranışının kusurlu olması mutlak bir şart değildir. Bu bağlamda hakkın amaç dışı kullanılmış olması yeterlidir. Detaylı bilgi için bkz. Kervankıran, s. 469. Lerzan Yılmaz ise tüzel kişiliğin sağladığı korumanın kullanılmasının TMK m. 2 bağlamında açıkça bir kötüye kullanma teşkil ediyorsa perdenin kaldırılmasına karar verilebilir. Detaylı bilgi için bkz. Yılmaz, Bildiri Metni, s. 256; Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması TMK m. 2/1 uyarınca dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eden durumlarda ve TMK m. 2/2 kapsamında kanuna karşı hile teşkil eden durumlarda söz konusu olacaktır. Dolayısıyla perdenin kaldırılması için ortakların kasıtlı davranışının aranmayacağına ilişkin bkz. İpek Sağlam, "Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış", Ed. Erol Ulusoy, *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008, s. 153-161, s. 153; Kaşak, perdenin kaldırılması hususunda kastın aranmasının ispatı zorlaştıracağından hareketle objektif teorisinin benimsenmesi gerektiğini savunmuştur. Detaylı bilgi için bkz. Kaşak, s. 1255. Alman hukuku temelli normların amaçları teorisi ise konuyu yalnızca tüzel kişilik bağlamında değerlendirmeyerek, her hukuki meselenin çözümünde uygulanacak normun objektif amacının dikkate alınması gerektiğini savunmaktadır.

¹⁹ Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının ayrılık ilkesinden taviz verilmesi ve alacak haklarında nisbilik ilkesinden sapılması olarak betimleyen Serozan, tüzel kişilik hukuki kalıbının amacından saptırılmaması ve işlevi dışında kullanılmaması gerektiğini tespit etmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Serozan, 7-8.

²⁰ Hukukumuzda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinden ilk defa tülü kaldırma şeklinde bahsedildiğine dair bkz. Reha Poroy, Holdingler, *III. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1963, s.450; tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin hakkaniyet hukuku kurallarına dayandığına dair bkz. Akünal, s. 16-17; Tekinalp, Tekinalp, s. 396.

²¹ Türk hukukunda subjektif kötüye kullanma teorisinin çoğunluk tarafından benimsendiği ifade edilebilir. Bu görüşü savunan yazarlar tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının istisnai

tutulmaması ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının daha yeknesak uygulanabilir olması sebeplerinden ötürü objektif kötüye kullanma teorisinin benimsenmesinin daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının hukuki temelini hakkın kötüye kullanılmasının teşkil ettiğini tespit etmenin haricinde, 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi²² m. 2/II hükmünün bir hakkın yalnızca başkasına zarar verme amacıyla kullanılması halini düzenlemiş olduğunu belirtmek gerekir. 4721 Sayılı TMK m. 2/II düzenlemesi ise hakkın “açıkça” kötüye kullanılmasından bahsederek, lafzi olarak kasıttan bahsetmeyerek hakkın kötüye kullanılmasını açıklayan objektif teoriye yakınlaşmıştır.

Öğretide tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin üçlü bir tasnif yapılmaktadır. Bunlar, tüzel kişilik perdesinin düz (doğrudan)²³, ters (dolaylı) ve çapraz kaldırılması olarak sayılmaktadır.

Tüzel kişilik perdesinin düz kaldırılmasının anlamı, tüzel kişinin sorumluluk alanının ortaklarını da dahiline alacak şekilde genişletilmesidir²⁴. Perdenin düz kaldırılması vasıtasıyla tüzel kişi ile üçüncü şahsın aralarında gerçekleştirmiş oldukları hukuki işlemde kaynaklı

---

bir yöntem olmasını vurgulayarak somut olayda hukuka aykırı bir amacın bulunmaması halinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılmaması gerektiğini tespit etmektedirler. Bu bağlamda dürüstlük kuralına ve hakkaniyete aykırı faaliyetlerin varlığında her somut olayı özelinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması noktasında bir değerlendirme yapılması elzemdir. Detaylı bilgi için bkz. Akünel, s. 18. Alman hukuku bakımından gerçek ve gerçek olmayan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması şeklinde bir ayırım bulunmaktadır. Aynı hukuki temeli bulunan borç için gerçek anlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırıldığından söz edilemeyeceğine dair bkz. Yanlı, s. 19-20; TTK'nın şirketler topluluğuna dair düzenlemesiyle getirilen 202. ve 206. maddeleriyle ana şirketin tüzel kişilik perdesinin aralandığını ve gerçek olmayan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması örneği teşkil ettiğine dair bkz. Topaloğlu, s. 2103. Subjektif kötüye kullanma teorisinin benimsenmesiyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin durumlar kısıtlanmış olabileceğine dair bkz. Kaşak, s. 1255; Akyol, s. 24-25; Antalya, s. 150.

²² R.G., 04.04.1926, 339.

²³ Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramından anlaşılması gereken temelde perdenin düz kaldırılmasıdır. Detaylı bilgi için bkz. Tekinalp, Tekinalp, s. 387-388; Yanlı, s. 37; Erol Ulusoy, “Şirketler ve Bankacılık Hukuku Kapsama Alma ve Sorumlu Kılma Amacıyla Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, Ed. Erol Ulusoy, I. *Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008, (Perdenin Aralanması), s. 352.

²⁴ Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 354; Tekinalp, Tekinalp, s. 398; Yanlı, s. 37; Çamoğlu, s. 11; Ulusoy, Perdenin Aralanması, s. 356; Şahin Akıncı, Alacaklılardan Mal Kaçırarak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği ve Yargıtay Uygulamaları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, Cilt 27, 2019, s. 663.

olarak tüzel kişi ortaklarının sorumluluğuna da gidilebilmektedir²⁵. Belirtmek gerekir ki tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasıyla tüzel kişilik ve ortakları arasındaki mal ve şahıs ayrılıkları mutlak olarak ortadan kaldırılmamaktadır. Yargıtay, ödenmeyen sermaye borcunun ödendiği izlenimini yaratarak şirketi zarara uğratan hâkim ortaklar yönünden tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına karar vermiştir²⁶. Tüzel kişilik perdesinin düz kaldırılmasına ilişkin bir örneği ihtiva eden ilgili karar, yalnızca şirket tüzel kişiliğini TMK m. 2 dürüstlük kuralına aykırı kullanan ortaklar yönünden kaldırmıştır.

Perdenin ters kaldırılmasıyla tüzel kişinin ortağının alacaklıları, ortağın hakimiyet ilişkisi bulunan tüzel kişiyi de sorumlu tutabilmektedir²⁷. Bu bağlamda tüzel kişinin ortaklarının şahsi alacaklıları, alacaklarına mahsuben ortağın payının haczedilmesini isteyebilir²⁸.

²⁵ Perdenin düz kaldırılmasıyla tüzel kişilikten alacaklı olanlara, şirket tüzel kişiliğini borçtan kurtulmak amacıyla kötüye kullanan tüzel kişinin hâkim veya tek ortağının şahsi malvarlığına gitme imkânı sağlanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Kaşak, s. 1258.

²⁶ "...31/12/2004 tarihi itibariyle 104,316,97 TL davacı şirkete borç bakiyesinin görüldüğü, pay sahipleri olarak görünen davalıların, sınırlı sorumlu olduklarından ve bu sıfatları nedeniyle de şirketin zararından sorumlu olmadıkları, davalılar ...'ın hakim ortak sıfatı ile sorumlu oldukları, tüzel kişilik perdesinin aralanması ile yönetimde talimatları ile şirkete yön veren ve kararların oluşmasını sağlayan hakim ortakların şirket zararından sorumlu olduklarının kabulü gerektiği, şirkette hizmet sözleşmesi ile çalışanların verilen kararların alınmasında ve denetiminde söz sahibi olmadıklarından, davalılar ....ve ...'ın zarardan sorumlu olmadıkları, yönetim ve denetim kurul üyeleri ....ve ... ..'ın sorumlu tutulması gerektiği, davalılardan ... ..'ın ise; dava tarihinden önce 28/07/1988 tarihinde vefat ettiği ölü şahıs hakkında dava açılmayacağı gerekçesiyle, bu davalı hakkında açılan davanın reddine, hakim ortak, yönetim ve denetim kurulu üyesi olan davalılar bakımından davanın kabulü ile diğer davalılar yönünden davanın reddine karar verilmiştir...". Yargıtay 11. HD. E. 2016/3251, K. 2016/6984, 23.06.2016 tarihli karar için bkz. Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 354, dn. 12.

²⁷ Weber, s. 105; Ulusoy, Perdenin Aralanması, s. 356; Topaloğlu, s. 2087; Akıncı, s. 663.

²⁸ Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 355; Yanlı, s. 38; İbrahim Kaplan, "Tüzel Kişiliğe Sahip Ticaret Ortaklıklarında Perdenin Kaldırılması Talepli Hukuki Sorumluluk Davaları", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 40, Sayı 2, 2009, s. 41; Ulusoy, Perdenin Aralanması, s. 356; Kemalettin Yüksel, "Şirketler Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Örtünün Aralanması", Ed. Erol Ulusoy, *Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008, s. 268; tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılmasıyla üçüncü kişilerin, ortakların borçları sebebiyle tüzel kişiliğe başvurmasıyla şirket malvarlığı azalma riskiyle karşı karşıya olduğu ve bu sebeple tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılmasına Alman ve İsviçre hukuk sistemlerinde temkinli yaklaşıldığına dair bkz. Emre Esen, *Milletlerarası Özel Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 17.

Tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılması ise genel olarak şirketler toplulukları bağlamında uygulanmaktadır. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu²⁹ (TTK) m. 195/4 uyarınca hâkim şirket ve doğrudan yahut dolaylı olarak hâkim şirkete bağlı bulunan yavru şirketler, şirketler topluluğunu oluşturmaktadır³⁰. Perdenin ters kaldırılmasında olduğu gibi çapraz kaldırma uygulaması da tüzel kişinin kendi alacaklılarının tahsil kabiliyetini olumsuz yönde etkileyebilecek olması sebebiyle Alman hukukunda benimsenmemektedir³¹.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına yol açan sebepler öz kaynak yetersizliği³², yabancı yönetim³³ ve malvarlıklarının birbirine karışması³⁴ olarak izah edilebilir³⁵.

²⁹ R.G., 14/02/2011, 27486.

³⁰ Tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılması, tüzel kişiliğin ardındaki hâkim şirket ve bu şirkete bağlı yavru şirketler arasındaki perdenin kaldırılmasını ifade etmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Kaşak, s. 1259.

³¹ Yanlı, s. 41; Yüksel, s. 270.

³² Öz kaynak yetersizliğine örnek olarak şirket ticari faaliyetleriyle sermayesinin tutarsız olması ve şirketler grubunda bulunan yavru şirketin iktisadi gücünü aşan taahhütlerde bulunması gösterilebilir. Detaylı bilgi için bkz. Tekinalp, Tekinalp, s. 396; Vural Seven, Can Y. Göksoy, "Ticaret Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 80, Sayı 6, İstanbul, 2006, s. 2467. Şirketlerin faaliyetlerinden elde edecekleri menfaatlere nazaran çok az denebilecek bir riskle işlemlerini yürütmesine müsaade edilmemesi gerektiğine ilişkin bkz. Stephen M. Bainbridge, "Abolishing Veil Piercing", *The Journal Of Corporation Law*, 2000, s. 487; Selçuk Öztekin, Tekin Memiş, "Şirketler Hukuku ve İcra İflas Hukuku İlkeleri Karşısında Borçlu Şirketin Alacaklılarının Hâkim Ortağa Karşı Korunması" Ed. Erol Ulusoy, *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008, s. 207; Ünal Tekinalp, *Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri*, 2. Bası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1979, s. 377. Öz kaynak yetersizliği, anonim şirketlere dair TTK m. 376 ve 377'de, limited şirketler bakımından ise TTK m. 633 ve m. 634'te düzenlenen sermayenin kaybı ve borca batıklık manasına gelmemektedir. Detaylı bilgi için bkz. Uğur Büyükyılmaz, *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sermaye Piyasaları ve Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2015, s. 77. Kanaatimizce tacir gerçek yahut tüzel kişilerin TTK m. 18/2 kapsamında basiretli tacir gibi davranma yükümlülüğü uyarınca şirket tarafından yürütülen işin gerektirdiği asgari sermaye tutarını bilmeleri beklenmelidir. Şirket alacaklılarının tatmin edilememesi durumunda öz sermaye düşüklüğü tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına yetebilmektedir.

³³ Yabancı yönetim, şirket üzerindeki başka bir gerçek yahut tüzel kişi hakimiyetinin bulunmasını ifade etmektedir. Tanım ve detaylı bilgi için bkz. Öztekin, Memiş, s. 208; Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 364; Yanlı, s. 119; Akıncı, s. 662; Tekinalp, Tekinalp, s. 387; Esen, s. 30; Yanlı, s. 110. Ortaklık üzerinde hakimiyet sahibi olunması ve ortaklığın bu *YÜHFD Cilt: XXII Sayı:1 (2025)*

II. Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisinin İstisnai Olarak Uygulanması

Perdenin kaldırılması kuramı yalnızca istisnai hallerde uygulama alanı bulabilecektir³⁶. Tacirlerin sermaye şirketleri kurarak kendi sorumluluklarını sınırlandırma yolunu tercih etmeleri gayet doğal bir arzu ve yasal bir haktır. Sınırlı sorumluluğun ticari yaşantıdaki önemi göz önüne alındığında, bu ilkenin devre dışı bırakılmasını sağlayan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin istisnai nitelik taşıdığı kabul edilmektedir³⁷.

Somut olayın koşulları kapsamında uygulanması gerekli olan bir yasa hükmünün mevcut olması durumunda perdenin kaldırılması teorisinin uygulanmaması gerektiğini, tüzel kişiliğin kötüye kullanılmadığı durumlarda bağımsızlığına halel getirilmemesi gerektiğini belirtmek gerekmektedir. Sorumluluğa sebep olan davranış eğer bir yasal yaptırıma

---

hakimiyet sahibinin talimatları doğrultusunda yönlendirilmesi tek başına perdenin kaldırılması sonucunu doğuramayacağına ilişkin bkz. Ulaş Baran Kuş, “Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesinin İstisnası Olarak Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sermaye Piyasaları ve Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2020, s. 136; Ayşegül Özkurt, *Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 43. Hakimiyet ilişkisinin kötüye kullanımına örnek olarak hâkim-bağlı şirket arası çıkar birliğinin var olması ve her iki şirketin de aynı mülkiyet altında olması, yöneticilerin ve personelin aynı kişilerden oluşması, fonların birbirine karışması, her iki şirketin faaliyetlerinin ortak olması ve yavru şirketin sermayesinin büyük oranda yetersiz olması durumları verilebilir. Detaylı bilgi için bkz. Mehtap Şahin Altıntaş, “Yargıtay Kararları Işığında Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Muvazaa ve Organik Bağ Kavramları Üzerine Bir Çalışma”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 18, 2023, s. 344; şirkette hakimiyette bağımlılık unsurunun oluşması bakımından bağımlılığın var olduğu haller (aile ortaklığı, tek kişi ortaklık ve organ ortaklık), bağımlılığın oluşması ve sorumluluk kavramları hakkında detaylı bilgi için bkz. Kuş, s. 128-139.

³⁴ Sınırlı sorumluluk ve ayrılık ilkeleri birbirlerini tamamlayan konumdadırlar. Ayrılık ilkesi kapsamında tüzel kişiler, kendilerini oluşturan ortaklardan müstesna bir kişiliğe sahip olmaları sebebiyle ayrı bir organizasyona ve malvarlığına sahiptirler. Bkz. Kervankıran, s. 457. Özbek, Memiş, s. 205. Şirketin ve ortakların malvarlıklarının karışma hallerine dair bkz. Ayşegül Özkurt, *Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 43; Tekinalp, Tekinalp, s. 396; malvarlığı karışmalarına örnek olarak ayrıca ortağın şahsi malvarlığını devamlı suretle şirkete tahsis ederek üçüncü kişilere karşı kredi itibarını yükseltme çabası örneği için bkz. Şahin Altıntaş, s. 343.

³⁵ Yanlı, s. 86; Akıncı, s. 663.

³⁶ Çamoğlu, s. 12.

³⁷ Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının, istisnalar dar yorumlanır ilkesi bağlamında uygulanması gerektiğine dair bkz. Yılmaz, Bildiri Metni, s. 256.

tabi tutulmuşsa bu durumda yasal bir mesnede sahip olmayan tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi uygulanmamalıdır. Örneğin hukuk sistemimiz bağlamında takip hukukunda tasarrufun iptali ve istihkak davalarında tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yerine takip hukukuna has yöntemlere başvurulmaktadır³⁸. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi son çare olarak uygulanmaktadır. Belirtmek gerekir ki şirket alacaklılarını güvence altına almak ne kadar önemli olsa da şirketlerin de istikrarının korunması bir o kadar önem arz etmektedir³⁹. Bu bağlamda öğretilerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanması için “yıldırım gibi nadir” bir kuram olduğu izah edilmektedir⁴⁰. Bu ifadeyle perdenin kaldırılması teorisinin istisnai nitelikte oluşuna ve tesirinin kuvvetli olmasına dikkat çekilmiştir.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin istisnai bir yöntem olarak kullanılması, ilgili şirket hakkındaki var olan iflas sürecini sekteye uğratmamak bakımından önemlidir. Farazi olarak bir alacaklının perdenin kaldırılmasından yararlanarak direkt olarak şirket ortağına başvurduğu düşünüldüğünde, bu kişi alacağını tahsil ederek diğer alacaklıların önüne geçmiş olmakla birlikte, birden çok alacaklıya eşit olarak pay edilecek bir tazminatın yalnızca kendisine ödenmesini sağlayabilir. Bu durumda bir eşitsizliğin vuku bulacağı kesin niteliktedir. Bu kapsamda Alman doktrininde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması isteminin iflas döneminden evvel ileri sürülmesi gerektiği yönünde görüşler de ortaya atılmıştır⁴¹. Dikkat çekmeye çalıştığımız husus tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının istisnai olarak belirli şartların oluşmasının akabinde uygulanmasının önem arz ettiğidir.

Yasa koyucu tarafından oluşturulan bir hükmün uygulanması sonucunda tüzel kişilik perdesinin gerçek anlamıyla kaldırılması söz konusu değildir⁴². Getirilmiş olan düzenlemelerle sadece hem üyeler hem de tüzel kişilik

³⁸ Güner, s. 183; Öz Sancak, s. 78-80.

³⁹ Aksi halde hukuk güvenliğinin ortadan kalkması kabul edilebileceğine ilişkin bkz. Çamoğlu, s. 12.

⁴⁰ David K. Millon, “Piercing the Corporate Veil, Financial Responsibility and the Limits of Limited Liability”, *Emory Law Journal*, 2007, Cilt 56, Sayı 5, 2007, s. 1330.

⁴¹ Francesco Calise, *Ist die Haftung wegen existenzvernichtenden Eingriffs auch auf andere juristische Personen als die GmbH anwendbar?*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Köln Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2006, s. 18.

⁴² Yanlı, s. 1-3; Antalya, s. 148-151; Sağlam, s. 157; Yılmaz, Bildiri Metni, s. 254-256, Esen, s. 14.

sorumlu tutularak sorumluların sayısı artırılmaktadır⁴³. Bu bağlamda sınırlı sorumluluk ve ayrılık ilkeleri şeklen de olsa geçerliliğini sürdürmektedir⁴⁴. İlgili yasa hükmüyle somut uyuşmazlık çözümlenemiyorsa veya kanuni düzenlemelerin uygulanması için gerekli şartlar oluşmamışsa bu durumda tüzel kişilik perdesinin gerçek anlamda kaldırılması gündeme gelebilecektir⁴⁵.

Bizim de katıldığımız görüş uyarınca alacaklının hakkının elde edilmesi bakımından mevcut yasal düzenlemeler ile uyuşmazlık çözülebildiği takdirde tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır⁴⁶. İlgili mevzuatta yapılan düzenlemeler teknik anlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulaması olarak kabul edilmemelidir⁴⁷.

Çalışmamız konusu 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 hükmü uyarınca, çek hesabı her ne kadar gerçek kişiler adına açılmış olsa dahi bu hesaptan yapılan ve tüzel kişinin faaliyetleriyle ilişkilendirilebilen işlemler sebebiyle ilgili çek hesabının tüzel kişiliğe ait olduğu kabul edilecektir. İlgili yasal düzenleme, kamu yararını gözeterek tüzel kişi ve çek hesabı sahibi gerçek kişinin faaliyetlerinin ilişkilendirilmesi ve buna dair emarelerin bulunması şartlarına bağlı olarak ilgililerin malvarlıkları arasında çek hesabı yönünden sınırlı bir özdeşlik tesis etmektedir⁴⁸. Belirtmek gerekir ki Çek Kanunu, hileler karşısında hamilleri ve piyasayı gözeten bir sistem tesis etmeyi

⁴³ Dural, s. 101; Çamoğlu, s. 6; Şener Akyol, Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, s. 16.

⁴⁴ Kuş, s. 157.

⁴⁵ Bir kanun veya sözleşme hükmünün, ortağın şahsi sorumluluğunu öngörmesi hali, teknik anlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması anlamına gelmeyeceğine dair bkz. Kaşak, s. 1252.

⁴⁶ Antalya, s. 148-151; Ulusoy, Perdenin Aralanması, s. 355; Esen, s. 14; Kuş, s. 177.

⁴⁷ Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin teknik olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına örnek teşkil edeceğine dair karşı görüş için bkz. Erol Ulusoy, "Çek Kanunu Tüzel Kişilik Perdesini Aralıyor", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2010, (Çek Kanunu), s. 73; ayrıca bkz. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu m. 58/2, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu m. 135, 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m. 98, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un mükerrer 35. maddesinin ilk fıkrası, 4857 Sayılı İş Kanunu m. 2/6, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu m. 10, 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun m. 3, m. 6 ve m. 7/1, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 88, 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu m. 97/a-2.

⁴⁸ Çamoğlu'na göre ilgili yasal düzenlemedeki ilişkinin var olduğunun kabul edilebilmesi için çek hesabının bir veya birden çok kez şirket için kullanılması gerekmektedir. Ayrıca çek hesabının kullanımının nitelik ve nicelik yönünden özdeşliği kanıtlayacak ölçüde olması gerekmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Çamoğlu, s. 9-10.

hedeflemektedir⁴⁹. Çalışmamızın esas konusunu teşkil eden Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramı ışığında detaylı olarak incelenecektir.

III. 5941 Sayılı Çek Kanunu’nu m. 4/2 Düzenlemesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi İlişkisi

A. Genel Anlamıyla Çek Kanunu m. 4/2

5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 şu şekildedir;

“Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait kabul edilir. Söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması hâlinde, hesabın bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirir.”

5941 Sayılı Çek Kanunu’nun gerekçesinde, mülga 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun’un⁵⁰, tüzel kişinin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesini engelleyemediği belirtilmiştir. 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesiyle sınırlı sorumluluk ilkesinin kötüye kullanılmasına engel olunmaya çalışılmıştır⁵¹.

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi sayesinde tüzel kişi ile veya tüzel kişiliğin faaliyetleriyle ilişkilendirilebilen tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların yahut tüzel kişinin ilgili olduğu veya etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ve tüzel kişinin organlarında görev alan veya temsilci sıfatına haiz olanların adına açılmış çek hesaplarının tüzel kişiye ait olduğu kabul edilmektedir. İlgili yasa hükmünde tüzel kişi ile ortaklar ve diğer kişiler arasındaki ilginin mevcudiyetine ilişkin işaretlerin bulunması durumunda çek hesabının bulunduğu banka şubesinin durumu Gelir İdaresi Başkanlığı’na bildireceği düzenlenmiştir.

Gerek tüzel kişiler gerekse gerçek kişiler kendi adlarına açılmış çek hesapları üzerinden keşide ettikleri çeklerden yalnızca kendi malvarlıkları ile sorumlu tutulabilmektedirler. Bir şirketin keşide ettiği çekten dolayı ortaklarının sorumluluğuna gidilebilmesi için tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gerekmektedir. Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesiyle tüzel kişilik

⁴⁹ Ulusoy, Çek Kanunu, s. 73.

⁵⁰ R.G., 03.04.1985, 18714.

⁵¹ Öz Sancak, s. 84-85.

perdesi kaldırılmadan gerçek kişi ortaklar ile tüzel kişilik arasındaki sınırlı sorumluluk ve ayrılık ilkelerinin istisnaları tesis edilmiştir⁵². Bu bağlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin istisnai bir nitelik taşıdığını yeniden belirtmekte fayda görüyoruz⁵³. Öğretide, somut olayın koşullarına uygun düşecek yasal araçların bulunması durumunda perdenin kaldırılması teorisinin uygulanmaması gerektiğini, tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının basitleştirilmiş bir yöntem haline getirilmemesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁴. 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun çalışmamıza konu olan

⁵² Ulusoy, Çek Kanunu, s. 71-72; Büyükyılmaz, s. 71; Kuş, s. 176-177.

⁵³ "...Uygulamada ve doktrinde, tüzel kişi ile ortaklarının ya da birden fazla tüzel kişi şirketi birbirinden ayrı olan çalışma alanlarının ve malvarlıklarının birbirine karışması halinde ve ayrıca borcu karşılamada borçlu şirkete ait sermayenin yetersiz kalması durumunda, kardeş şirketler arasında ya da ortak şirket arasında çok istisnai hallerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanmasının mümkün olabileceği de kabul edilmektedir. Bu teoriye ihtiyatlı bir biçimde yaklaşılmalı, istisnai bir teori olduğundan mümkün olduğunca dar yorumlanmalı ve bu teorisinin uygulanmasına ancak tüzel kişilik kavramının arkasına saklanılarak dürüstlük kuralına aykırı davranıldığı, kendisine tanınan hakkın kötüye kullanılarak üçüncü kişilerin zarara uğratıldığı, zarara yol açan tüzel kişinin sorumluluğuna hükmedebilmek için ise başka bir yasal nedene dayanılmasının mümkün olmadığı durumlarda başvurulmalıdır..." Yargıtay 11. HD., E. 2020/6865, K. 2021/3225, T. 01.04.2021 sayılı karar için bkz. www.lexpera.com, (24.09.2024); ayrıca bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2015/5198, K. 2015/ 12452, T. 10.12.2015; "...Türk Medeni Kanunu'nun 47/1. maddesinde tüzel kişiler, kendilerini oluşturan kişi veya mal topluluklarından bağımsız ve ayrı kişilikler olarak tanımlanmıştır. Tüzel kişiler süreklilik arz eden ortak bir amacı gerçekleştirebilmek için ortaklarından ayrı ve bağımsız bir kişiliğe sahip olduğundan, malvarlıkları da ortaklarının malvarlığından ayrıdır. Bu nedenle, ortaklığın alacaklılarına karşı sadece ortaklığın sorumlu olacağına dair sınırlı sorumluluk ilkesi kabul edilmiştir. Ancak uygulamada, sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü yükümlülükler ile borçlardan ve sorumluluklardan kurtulmak için tüzel kişiliğin bir araç olarak kötüye kullanıldığı ve kişilerin tüzel kişilik perdesinin arkasına sığındığı istisna da olsa bazen görülebilmektedir. Tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisinin amacı ise, tüzel kişiliğin ayrılığı ilkesinin kötüye kullanılarak hukuki sorumluluktan kaçınmayı önlemek, hakkaniyeti sağlamaktır. Temelini Medeni Kanun m. 2'de düzenlenmiş olan dürüstlük kuralından alan bu teori ile uygulamada şirketlerin tüzel kişiliğin perdesine sığınarak alacaklılarına borçlarını ödemelerinden kaçınmalarına engel olmaktadır. Perdeyi aralamak teorisiyle, tüzel kişiliğin ayrılığı ilkesinin kötüye kullanıldığı durumlarda farklı tüzel kişilik savunması kabul edilmeyerek perdenin arkasındaki kişi sorumlu tutulabilmektedir. Başka bir anlatımla perdeyi aralama teorisiyle birlikte tüzel kişinin borcundan üyelerin, üyelerin borcundan tüzel kişinin ya da ana ortaklıkla yavru ortaklıkların özdeş kılınarak sorumlu tutulmasına olanak sağlanmaktadır..." Yargıtay 12. HD., E. 2023/1816, K. 2023/2171, 29.03.2023 T. karar için bkz. www.lexpera.com.tr, (24.09.2024).

⁵⁴ Bildiri Metni, s. 254; Yanlı, s. 19-20; Özbek, Memiş, s. 201; Ulusoy, 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin tüzel kişilik perdesinin kanunen kaldırılması olarak nitelenebilir. Detaylı bilgi için bkz. Ulusoy, Çek Kanunu, s. 73.

düzenlemesi teknik olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına örnek teşkil etmemektedir. İlgili yasa hükmü yalnızca tüzel kişilik perdesinin kaldırılması etkisini belirli özel şartların varlığı koşuluyla sınırlı bir etki alanı içerisinde doğurmaktadır. 5941 Sayılı Kanun'un dördüncü maddesinin ikinci fıkrasıyla gerçekleştirilmeye çalışılmakta olan husus, sorumluluğuna başvurulabilecek kişi sayısının artırılmasından ibarettir⁵⁵.

İlgili yasal düzenlemenin uygulanmasıyla tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması etkisi sağlanabilir. Tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılmasıyla tüzel kişinin ortağının alacaklıları, ortağın hakimiyet ilişkisi bulunan tüzel kişiyi de sorumlu tutabilmektedirler. Çalışmamız konusu düzenlemeyle bu perspektiften bakıldığında, ilgili şartların varlığı halinde kanunda sayma yoluyla belirtilen gerçek kişilerin düzenlediği çekler sebebiyle tüzel kişi tacirin sorumluluğu doğabilecektir. Bu durum tüzel kişilik perdesinin tipik ters kaldırılması örneğidir⁵⁶.

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde bahsi geçen ilişkiler, perde arkasından başka kişiler üzerinden kendi borçlarını ödemeye yeltenen tüzel kişi tacirin dolaylı temsil ilişkisini kullandığına işaret etmektedir⁵⁷. Bu bağlamda tüzel kişi tacirle belirli ilişkilere sahip olan gerçek kişilerin tüzel kişi hakkında dolaylı temsil yoluyla çek keşide edebileceği kabul edilmiş olmaktadır⁵⁸.

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesiyle adi kanuni bir karine mi yoksa kesin kanuni karine mi oluşturulduğu kanaatimizce tartışmalıdır. İlgili düzenleme kapsamında sayılan kişiler, tüzel kişi tacirle belirli ilişkilere sahip olsalar da her türlü delille tanzim ettikleri çekin kendi çekleri olduğunu ispat edebileceklerdir. *Topçuoğlu*'na göre bir kişinin yalnızca ilgili maddede sayılan ilişkilere sahip olması halinin, gerçek kişi ortağın kendi faaliyetleri sebebiyle kambiyo senedi tanzim etme hakkına mutlak olarak mâni olamayacağı kabulü gerekmektedir⁵⁹.

Adi kanuni karinelerin özelliği, karinenin aksinin ispatının mümkün olmasıdır⁶⁰. Bu vesileyle yasa koyucu karineye bir hukuki sonuç bağlayarak

⁵⁵ Dural, s. 101; Çamoğlu, s. 6; Akyol, s. 16.

⁵⁶ Şirketin düzenlediği çeklerden dolayı ortakların sorumluluğuna gidilmesi halinde ise tüzel kişilik perdesinin kaldırılması örneğidir. Çalışmamız konusu yasal düzenleme ile gerçek kişilerin düzenlediği çekler sebebiyle şirketin sorumluluğu mümkün kılınmaktadır.

⁵⁷ Metin Topçuoğlu, "Yeni Çek Kanunu'na Göre Tüzel Kişileri Temsilen Çek Düzenlemesi ve Sonuçları", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 2, 2010, s. 150.

⁵⁸ Topçuoğlu, s. 150.

⁵⁹ Topçuoğlu, s. 153.

⁶⁰ Hakan Pekantez, Oğuz Atalay, Muhammet Özkes, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, On iki levha Yayıncılık, 7. Bası, İstanbul, 2019, s. 336. Ayrıca bkz. HMK m. 190/2.

tarafından birinin ispat yükünü üstlenir⁶¹. Kesin kanuni karineye bağlanan hukuki sonucun ise aksi ispat edilemez⁶². Fakat belirtmek gerekir ki kesin kanuni karinelere kesinlik arz eden husus karinenin kendisi değil, karine vesilesiyle ulaşılan sonuçtur⁶³. Bu konuda bir tespitte bulunulurken önce kanunda açık bir düzenleme olup olmadığına bakılır. Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde kabul edilen karinenin aksinin ispatı hakkında bir tespitte bulunulmamıştır. Bu durumda karinenin niteliğini teşhis için kanun lafzından yola çıkarak yorum yapılması gerekmektedir⁶⁴. Hukukumuzda karine ihtiva eden yasal düzenlemelerde İsviçre Hukukunda olduğu gibi ayırt edici kavramlar kullanılmamaktadır. Dolayısıyla kanun lafzının yorumuyla da bir sonuca varabilmek pek mümkün değildir.

Karakaş, boşanma davasının reddedilmesi ve kararın kesinleşmesinden sonra bir yıl içinde ortak hayatın yeniden tesis edilememiş olması durumunda evlilik birliğinin temelinden sarsılmış sayılacağını düzenleyen TMK m. 166/4'ün kesin kanuni karine teşkil ettiğini öne sürmüştür. Yazara göre davalı karşı taraf ispat getirebilir, davanın reddi kararının kesinleşmediğini veya fiili ayrılık süresinin kesildiğini ispatlayabilir⁶⁵. Yazar kesin kanuni karinelere karine temeli bakımından karşı ispatın mümkün olduğunu savunmaktadır. *Topçuoğlu* ise çalışmamız konusu yasal düzenlemenin aksi ispat edilebilecek bir kanuni karineden ibaret olduğunu tespit etmesine karşın adi veya kesin karine olmasına dair bir açıklamada bulunmamıştır⁶⁶.

Kesin kanuni karinelere bağlanan hukuki sonucun aksinin ispatı mümkün değildir⁶⁷. Fakat karine temeli açısından karşı ispat mümkün olduğuna dair *Karakaş*'in ortaya koyduğu görüşe biz de katılıyoruz⁶⁸. Kanaatimizce Çek

⁶¹ Fatma Tülay Karakaş, “Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 62, S. 3, 2013, s. 738.

⁶² Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 336. Ayrıca bkz. TMK m. 1020, TBK m. 39.

⁶³ İsviçre Hukukunda bu gerekçeden ötürü kesin karine nitelenmesinin eleştirisine dair bkz. Karakaş, s. 747; ayrıca bkz. HMK m. 190/2.

⁶⁴ İsviçre Hukukunda kesin kanuni karineler için genel olarak saymak manasına gelen “gelten”, adi kanuni karineler için ise tahmin etmek manasına gelen “vermuten” kelimelerinin kullanıldığına dair tespit ve eleştiriler için bkz. Karakaş, s. 750.

⁶⁵ Karakaş, s. 748. Ayrıca bkz. TMK m. 166/3, m. 222/2.

⁶⁶ Topçuoğlu, s. 165.

⁶⁷ TBK m. 503 uyarınca kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sığa sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır. Bu düzenlemede kesin kanuni karine olduğuna dair bkz. Karakaş, s. 749.

⁶⁸ Bkz. TMK m. 166/4.

Kanunu m. 4/2 düzenlemesi de tıpkı TBK m. 503 hükmünde olduğu gibi kesin kanuni karine teşkil etmektedir. Çalışmamız konusu düzenlemede kişinin kendi şahsi borcu sebebiyle çek keşide ettiğini ispatlayamamasına bağlanan bir hukuki sonuç söz konusudur. Karşı ispat faaliyeti sonuçsuz kalması sebebiyle gerçek kişilerin çek hesapları tacir tüzel kişiliğe ait kabul edilecektir. Kabul edilen bu sonucun artık aksinin ispat edilebilmesinin mümkün olmaması sebebiyle çalışmamız konusu düzenlemede kesin kanuni karine söz konusu olduğunu savunuyoruz.

İlgili yasal düzenlemenin tüzel kişilerin bizatihi kendilerini oluşturan kişilerden bağımsız olarak borç altına girebilmeleri imkanına hanel getirdiği şeklinde yorumlayan görüşler de bulunmaktadır⁶⁹. Helvacı, Çek Kanunu gibi özel nitelikte bir kanunun tüzel kişilik perdesinin yalnızca belirli bir yönden de olsa kaldırılmasının hatalı olacağı tespitinde bulunmuştur⁷⁰. Ulusoy ise Çek Kanunu m. 4/2 hükmünün hukuki sonuçlar bakımından yetersiz olduğunu ileri sürerek ilgili maddenin yalnızca kamu alacaklarının takip edilebilmesi amacıyla düzenlendiğini belirtmiştir⁷¹. Ulusoy'a göre ilgili düzenleme uyarınca Gelir İdaresi Başkanlığı'nın alacaklarının yasal koruma altına alınması hedeflenmiş olup, özel hukuk alacakları bağlamında bir düzenlemenin yapıldığından bahsedilememektedir⁷².

İlgili yasal düzenleme vasıtasıyla kanun koyucu bankalara bildirim yükümlülüğü yüklemiştir. Bu bağlamda tüzel kişi ile ortaklar ve diğer kişiler arasındaki alakanın varlığına ilişkin çeşitli belirtilerin olması halinde çek hesabının bulunduğu banka şubesinin bu durumu gelir idaresi başkanlığına bildirmesi gerektiği düzenleme altına alınmıştır⁷³.

⁶⁹ Mehmet Helvacı, “Çek Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, 2009, s. 249; Ayrıca bkz. Ulusoy, Çek Kanunu, s. 81; Kırca'ya göre Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi kapsamında sayılan ilişkilerin bulunması durumunda gerçek kişi adına keşide edilen çeklerin tüzel kişiye ait olarak kabul edilmesi hukuki değil iktisadi bir anlam içermektedir. Detaylı bilgi için bkz. İsmail Kırca, 5941 Sayılı Çek Kanunu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 22-23.

⁷⁰ Helvacı, s. 249.

⁷¹ Ulusoy, Çek Kanunu, s. 81-82.

⁷² Ulusoy, Çek Kanunu, s. 81.

⁷³ Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirimde bulunacak olan gerçek kişi ortağın hesabının bulunduğu banka şubesidir. Banka şubesinin bu yükümlülüğü yalnızca Gelir İdaresi Başkanlığı'na karşıdır. İlgili banka şubesinin Gelir İdaresi Başkanlığı'na yapacağı bildirim bankacılık sırrının ihlali olarak sayılmayacağı fakat bankanın Gelir İdaresi Başkanlığı'na yaptığı bildirim hakkında karşılıksız tüzel kişi çekinin hamiline bilgi vermesi bankacılık sırrının ihlali olarak kabul edilecektir. Detaylı bilgi için bkz. Ulusoy, Çek Kanunu, s. 81.

Bankaların çek hesabı açılmasıyla alakalı olarak yükümlülükleri sayma yoluyla kanun koyucu tarafından düzenleme altına alınmıştır. 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun bankaların araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri kenar başlıklı 2. maddesinde çek hesabı açan gerçek kişilerin herhangi bir şirketin ortağı olup olmadığını araştırma yükümlülüğü düzenleme altına alınmamıştır. Dolayısıyla bankaların Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesiyle kendilerine yüklenen Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirimde bulunma yükümlülüğünü nasıl yerine getirebileceği bir muammadır. Ayrıca bankaların çek hesabı açılmasının akabinde çek defteri talep eden kişilerden herhangi bir şirketin ortağı olup olmadığı konusunda bir araştırma yapma zarureti de yoktur⁷⁴. Belirtmek gerekir ki bankaların çek hesabı sahibi gerçek kişilerin yaptıkları ödemeleri kimlere karşı olduğunu, bu kişilerle bir ortaklık ilişkisi olup olmadığını ve devamlı olarak bu döngüyü takip edebilmesi mümkün değildir. Bankaların bu neviden inceleme ve bildirim yapabilmesinin mümkün olmamasına ek olarak Çek Kanunu m. 4/2 hükmüne uyulmamasına bağlanan bir yaptırım da bulunmamaktadır⁷⁵.

Helvacı, özel kanun vasfını haiz Çek Kanunu'nun 4. maddesindeki düzenlemelerin kamu hukuku nitelikli hükümlerden ibaret olmasını eleştirerek bankaların sorumluluk alanını genişletici etkiye sahip bu düzenlemelerin keşideci ve lehtar arasındaki havale ilişkisinin haricinde bulunması gerekliliğini ihlal ettiğini savunmaktadır⁷⁶. Bu eleştirilerine ek olarak Helvacı, ilgili düzenlemelerle kara paranın aklanması ve bunun terörün finansmanında kullanılmasıyla mücadele gibi ceza hukuku kapsamındaki olguların ticaret hayatının olağan akışına aykırı olduğunu belirtmektedir.

Kanımızca 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde kabul edilen bankaların Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirim yapma yükümlülüğü, uygulanabilmesi zor ve ticaret hayatının olağan akışına aykırı niteliktedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere bankaların, tüzel kişi tacirin faaliyetleri ile ortağının çek hesabının ilişkilendirilmesini ortaya koyacak emareleri araştırabilmesi ve ortaya koyabilmesi teknik olarak mümkün değildir. Bu haliyle ilgili maddedeki Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirim yapılması hususunun yerinde bir düzenleme olmadığı kanaatindeyiz.

⁷⁴ Ulusoy, Çek Kanunu, s. 79; Çek Kanunu m. 2/3 düzenlemesi uyarınca çek defteri verilmesini isteyen kişiler her defasında tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadığı hakkında bankaya yazılı beyanda bulunmak durumundadır.

⁷⁵ Karşılaştırınız (krş.) 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 2/1 düzenlemesindeki ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durum belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterme yükümlülüğü.

⁷⁶ Helvacı, s. 248.

B. Türk Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Kavramı ve Çek Kanunu m. 4/2 Hükmünün Niteliği

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması hususu Türk Hukuku bakımından uzun yıllardır süre gelen ve tartışılan bir mesele olmamakla birlikte; 1960'lı yıllarında başlarında özellikle Alman Hukukunun etkisiyle Türk Hukukunda da incelenmeye ve ihtilafların çözümünde kullanılmaya başlanmıştır⁷⁷. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasıyla ilgili olarak iç hukukumuzda Serick tarafından temsil edilen subjektif kötüye kullanma teorisinin benimsendiği söylenebilir⁷⁸. Bu teorisinin benimsenmesiyle tüzel kişiliğin ardına saklanılarak kanuna karşı hile yapılması, sözleşme ilişkisinin ihlal edilmesi veya üçüncü kişilere karşı haksız fiil işlenmesi durumları TMK m. 2 düzenlemesine aykırı eylemler olarak değerlendirilerek tüzel kişilik perdesi kaldırılmaktadır.

Kanaatimizce, Türk Hukukunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının yasal düzenleme altına alınmamış olması nedeniyle bu kavramın hukuki temelini açıklaması dürüstlük kuralına dayandırılmalıdır. Herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken dürüstlük kuralına uygun hareket etmesi zarureti düzenleyen TMK m. 2 hükmü, yalnızca borçlar hukukuyla ilgili bir hüküm değildir⁷⁹. Bir hakkın dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde kullanılmasının kabul edilebilmesi için borçlunun eylemlerinin kusurlu olması da gerekmemesinin yanı sıra ilgili hakkın amacı dışında kullanılması dürüstlük kuralının ihlalinden söz edilebilmesi için yeterlidir⁸⁰.

Türk yargısı tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasıyla alakalı olarak kurmuş olduğu hükümlerinin temellerini dürüstlük kuralına dayandırmaktadır⁸¹. İzmir 4. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2005 senesinde vermiş olduğu kararda tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına mesnet olarak dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı kabul edilmiştir. İlgili yerel

⁷⁷ Yanlı, s. 14-15.

⁷⁸ Kervankıran, s. 469.

⁷⁹ Bkz. Türk Ticaret Kanunu'nun Türk Medeni Kanunu'nun ayrılmaz bir parçası olduğunu düzenleyen 1. maddesi; Mehmet Bahtiyar, "Anonim Ortaklıkta İbraya İlişkin Bazı Sorunlar", Prof. Dr. Mustafa Dural'ı Anma Sempozyumu Özel Sayı III, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Say: 1, 2018, s. 101.

⁸⁰ Öğretide hakkaniyet ve hükümlerin amaç ve ruhun gerektirdiği zaman tüzel kişilik perdesinin aralanabileceği şeklinde başka alternatif bir görüş de bulunmaktadır. İlgili görüşün izahatları yorumlamaya çok açık olması sebebiyle niteleme açısından subjektif ve normların amaçları teorilerinden hangisinin alanına gireceğinin tespit edilemediğine ilişkin bkz. Tekinalp, Tekinalp, s. 387-394.F

⁸¹ İzmir 4. Asliye Ticaret Mahkemesi E. 2002/843, K. 2005/64 sayılı ve 17.02.2005 tarihli karar ve bu kararın değerlendirilmesi için bkz. Seven, Göksoy, s. 2455.

mahkeme kararının onanmasına ilişkin Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin E. 2005/8774, K. 2006/5232 sayılı ve 15.05.2006 tarihli kararı ise şu şekildedir⁸²;

“...tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak davalıların sorumlu tutulmasında bir isabetsizlik bulunmamasına...”

Belirtmek gerekir ki tüzel kişilik yapısının korunması esastır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ise istisnai bir kurum olarak kabul edilmelidir. Alacaklıların çıkarlarının gözetilmesi bakımından yasadan veya sözleşmeden doğan başka bir yol bulunamadıkça tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına başvurulmamalıdır. Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi alacaklıların menfaatlerini koruyan bir yasal düzenleme olarak yalnızca tüzel kişilik perdesinin kaldırılması “etkisini” doğurmaktadır. İlgili maddenin tüzel kişilik perdesini kaldırdığını ifade etmenin doğru olmadığı kanaatindeyiz.

C. 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 Kapsamında Sorumluluğun Şartları

a. Genel İzahlar

5941 Sayılı Çek Kanunu'nun 4. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenlemeyle tüzel kişi tacirin kendisi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilebilen gerçek kişi ortakların çek hesaplarının tüzel kişi tacire ait kabul edileceği ifade edilmiştir. İlgili yasal düzenleme sayesinde tüzel kişi tarafından ödenmeyen çeklerin, şirketin gerçek kişi ortaklarının çek hesaplarından ödenebilmesi mümkün hale getirilmiştir.

Çek Kanunu m. 4/2'nin uygulanması hususundaki esaslı nokta, madde metninde geçen “*Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla*” ibaresinden ne anlaşılması gerektiğidir. İlgili maddenin uygulanması noktasında tereddütler yaratan ve uygulamada eleştirilere sebep olan en önemli kısmı bahsi geçen şarttır.

Helvacı, tüzel kişilerin ortaklarından ayrı olarak borç altına girebilmeleri bakımından Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesini eleştirmiştir⁸³. Tüzel kişiliğin tesis edilme amacının kendisini oluşturan unsurlardan ayrı şekilde hak elde etmek ve borç altına girebilmek olduğunu belirten yazar, Çek Kanunu'da yapılan bu düzenlemeyle tüzel kişilik kavramının sağlamış olduğu niteliklerin etkisiz kalacağını savunmuştur.

⁸² Bkz. www.lexpera.com.tr, (24.09.2024).

⁸³ Helvacı, s. 248-249.

Ulusoy ise Helvacı'nın görüşüne katılmakla birlikte Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin ayrılık prensibini ortadan kaldırmayı hedeflemediğini, kötüye kullanımının engellenmesi olduğunu tespit etmiştir⁸⁴.

3167 Sayılı Kanun uyarınca tüzel kişinin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesinin engellenmesi gerektiği bir prensip ortaya konmakla birlikte bu prensibin altı doldurulamamıştır. 5941 Sayılı Çek Kanunuyla birlikte ise kanun koyucu, uygulamada gerçek kişilerin ayrılık prensibinden yararlanarak sınırlı sorumlu olacakları şirketler üzerinden işlem yapmalarına engel olmak istemiştir. Bu bağlamda 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun perdelemeler, başkasının arkasına gizlenmeler, kısaca hileler karşısında hamillerin ve piyasanın zarar görmesini engelleyen bir sistemin kurulmasını amaçladığı belirtilebilir⁸⁵.

Bu gerekçeler ışığında biz de Ulusoy'un benimsediği görüşe kısmen de olsa katılmaktayız. Çalışmamız konusu olan yeni çek kanununun ilgili maddesiyle hileli çek ödemelerinin önüne geçilmek istenmiş olup, perdelemelerin engellenmesi hedeflenmiştir. Dolayısıyla ilgili düzenleme, sınırlı sorumluluk ilkesinin kaldırılmasıyla ilgili değil, hakkın kötüye kullanılmasının engellenmesinden ibaret olarak değerlendirilmelidir⁸⁶. Fakat maddenin lafzıyla alakalı olarak birtakım sorunlu hususları da tespit ve tahlil etmekte fayda görüyoruz. Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi şirketin ödenmeyen çekleri sebebiyle gerçek kişi ortakların çek hesaplarından tahsil edilebilmesinin önünü açarken buna ek olarak ortakların ilgili buldukları ve etkileri altında olan sair kişiler adına açılan çek hesaplarının tüzel kişiliğe ait olacağını öngörmektedir. Örneğin şirketin gerçek kişi ortaklarının ailesine ait çek hesapları dahi şirkete ait sayılabilecektir. Kanaatimizce bu durum hukuk güvenliği ilkesiyle bağdaşmamaktadır⁸⁷. Kanun koyucunun hakkın kötüye kullanılmasını engellemek maksadıyla böyle bir yasal düzenlemede bulunma ihtiyacını hukuken kabul edilir bulmakla birlikte kanun maddesinde geçen “...ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler...” ifadesini

⁸⁴ Ulusoy, Çek Kanunu, s. 72.

⁸⁵ Ulusoy, Çek Kanunu, s. 73.

⁸⁶ Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin temellerinin hakkın kötüye kullanılması yasağına dayandığına dair bkz. Günay, s. 198-200.

⁸⁷ Hukuki güvenlik, hukuki durumlarda belirsizlik ve ani değişim riskini bertaraf etmeye yönelik bir korumadır. Liberal ve serbest piyasa ekonomisinde, şirketlerin rasyonel karar alabilmelerinde ve uzun vadeli amaçlarını hayata geçirebilmede hukuki güvenlik ilkesinin önemli rol oynadığını belirtmek gerekmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Mehpare Çaptuğ, “Hukuki Güvenlik İlkesinin Kavramsal Gelişimi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Yıl 9, Sayı 17, 2021, s. 134-154.

öngörülebilirlik anlamında yetersiz buluyoruz. Aynı şekilde yine Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde geçen “...Söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması hâlinde, hesabın bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirir...” ifadesi de kanaatimizce aynı kapsamda değerlendirilmelidir. Belirtmek gerekir ki kanun lafzında geçen bu neviden ifadelerin daha fazla somutlaştırılması gerekirdi. İlgili yasal düzenlemeyle alakalı olarak herhangi bir içtihadın bulunmamasının yanı sıra bir Yargıtay dairesi kararı dahi bulunmayışı göz önüne alındığında bu konuyla alakalı olarak potansiyel hukuki ihtilafların çözümlenmesinde sorunlar yaşanacağı aşıkardır. İlgili yasal düzenleme özelinde kanun koyucunun, ortakların ilgili bulunduğu ve etkisi altında bulundurduğu kişilerin çek hesaplarıyla alakalı olarak böyle bir yasal düzenleme ortaya koyarken daha kapsamlı ve yorumlamaya kapalı olan net ifadeleri kullanması gerekirdi. Bu yönüyle Helvacı'nın, Çek Kanunu gibi özel nitelikli bir kanunla tüzel kişilik kavramının oluşturulma amacının etkisiz bırakılması yönündeki eleştirisine kısmen katılmaktayız.

Gerçek kişilere ait çek hesaplarının tacir tüzel kişilere ait kabul edilmesinin amacının kayıt dışı ekonomiyle mücadele edilmesinden ibaret olduğu ve ayrıca vergisel sorumluluk bakımından da bir yasal düzenleme yapılmak istenmişse de bu düzenlemeyle tüzel kişiliğin alacaklılarının üçüncü kişilerin çek hesabı üzerinde haciz ve istihkak gibi iddialarının dermeyan edilmesine sebep olabilecektir. Bu bağlamda tasarrufun iptali davalarının da açılabilme ihtimali olduğundan söz etmek gerekir. Nihayetinde ise ilgili yasal düzenlemeyle alakalı olarak hedeflenen amacın dışına çıkılabileceği sorunu ortaya çıkacaktır. Hükmün kayıt dışılıkla mücadele edilebilmesi noktasında düzenlendiğinin vurgulanarak kanun koyucu tarafından yeniden ele alınması; aksi halde ilgili yasal düzenlemenin kanun metninden çıkartılması gerekmektedir⁸⁸.

5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde tacir tüzel kişi ile veya onun faaliyetleriyle ilişkilendirilmek kaydıyla “tüzel kişinin gerçek kişi ortaklarının”, “ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortakların etkisi altında bulundukları gerçek kişilerin” ve “tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilci sıfatını taşıyan gerçek kişilerin” çek hesaplarının, tacir tüzel kişiye ait kabul edileceği düzenleme altına

⁸⁸ Murat Kayaççek, “5941 Sayılı Çek Kanunu'na İlişkin Eleştiriler ve Değişiklik Önerileri (Uygulama Ve Doktrin)”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 8, 2012, s. 274.

alınmıştır. Bu bağlamda incelenmesi gereken üç farklı grup bulunmaktadır⁸⁹.

5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin lafzına bakıldığında tüzel kişi tacirin gerçek kişi ortaklarının da tacir olmasının ve tacir çeki kullanmasının düzenlemenin kapsamında girip girmediği hususları kanun koyucu tarafından açıklanmamıştır. Eski Çek Kanunu'ndaki bir boşluğun doldurulmasını hedefleyen 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun ilgili düzenlemesinin getiriliş amacı göz önüne alındığında tacir gerçek kişinin ortağı olduğu tüzel kişiliğe ait ödemeleri kendi tacir çekiyle gerçekleştirmesi durumunun da ilgili yasal düzenlemenin etki alanına girdiği tespit edilecektir⁹⁰. Kanun koyucu her ne kadar bu hususta sessiz kalmış olsa da tüzel kişi ortağının tacir olup olmamasının ilgili hükmün uygulanması noktasında bir etkisi olmayacaktır⁹¹. Aksi halde Çek Kanunu m. 4/2 hükmü, yalnızca tacir olmayan gerçek kişi ortakların çek hesapları bakımından uygulama alanı bulabilirdi. Bir tacir pek tabii olarak hem tacir çeki hesabı hem de ticari niteliği haiz olmayan normal bir çek hesabı kullanabilir. Bu durumda akıllara gerçek kişi tacirin, ortağı olduğu tüzel kişiliğin borçlarını kendi tacir çeki hesabıyla ödeyebileceği ve ilgili yasal düzenlemeyi dolanabileceği sonucu ortaya çıkabilirdi. Yasa koyucunun böyle bir neticeyi arzulayacağı düşünülemeyecektir. Dolayısıyla Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin uygulanabilmesi açısından gerçek kişi ortak sıfatını haiz olmak kanaatimizce yeterli kabul edilmelidir.

Kayançipek'e göre ilgili yasal düzenlemedeki "*tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleriyle ilişkilendirilen ortaklar*" ibaresiyle, tüzel kişinin fiilen veya hukuken faaliyetlerine katılmayan, sadece ilgili şirketin ortağı olmasından kaynaklı olarak kâr payı alan ortaklar kastedilmektedir⁹².

Kanunda geçen "*tacir tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında olma*" ifadesi ise oldukça subjektif nitelikli bir anlam ifade etmekte olup, uygulanabilirlik açısından sorunlara gebedir. Belirtmek gerekir ki Çek

⁸⁹ Tekinalp, tüzel kişi tacirin gerçek kişi ortakları ile çek hesapları tüzel kişi tacire ait kabul edilebilecek olanları gerçek kişi ortaklarla ilgili bulunan kişiler, tüzel kişinin veya gerçek veya tüzel kişi ortaklarının etkisi altında bulunan kişiler, tüzel kişinin yönetim organında görev icra eden veya tüzel kişiliğin temsilcisi sıfatını haiz kişiler olarak incelemektedir. Detaylı bilgi için bkz. Ulusoy, Çek Kanunu, s. 74.

⁹⁰ Ulusoy, Çek Kanunu, s. 74-75.

⁹¹ Tekinalp, tacir çeki ile gerçek kişi çeki arasındaki en büyük farkın tacir çekinin uyandırdığı güven duygusu olduğunu belirtmiştir. Tüzel kişi tacirin ödemesi gerçek kişi ortağın tacir çekiyle gerçekleştirilecekse cirantalar bakımından oluşacak güven duygusu çekin tacir çeki olması sebebiyledir. Detaylı bilgi için bkz. Ulusoy, Çek Kanunu, s. 75.

⁹² Kayançipek, s. 274.

Kanunu m. 4/2 düzenlemesiyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması etkisi şirket ortakları bakımından sağlanmasının yanı sıra ortakların ilgili buldukları veya etkisi altında buldukları kişiler yönünden de uygulama alanı bulmaktadır. Sair şartların da bulunması halinde gerçek kişi ortağın aile fertlerinden biri veya birkaçı adına açılan çek hesaplarının da tüzel kişiye ait kabul edilebilmesi mümkün hale getirilmiştir.

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesiyle şirket temsilcisi veya yönetici sıfatını haiz gerçek kişilerin de çek hesaplarının tüzel kişiye ait sayılması mümkün hale getirilmiştir. Kanun koyucu şirket yönetici ve temsilcilerinin çek hesaplarının da şirket tüzel kişiliğine ait kabul edilebileceğini ilişkin atıfta bulunmasına rağmen şirketin yönetici ve temsilcileriyle ilgili veya onların tesiri altında bulunan kişilere ilişkin herhangi bir ibareye yer vermemiştir. Bu durumda bahsi geçen kişilerin ilgili yasal düzenleme kapsamında olmadıklarının tespiti elzemdir. Oysa kanun koyucu şirketin gerçek kişi ortaklarıyla alakalı olarak “...ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler...” şeklinde düzenleme yapmıştır. Şirketin muhataplarıyla yakın ilişkiler kurma potansiyeline sahip pozisyonda olan yönetici ve temsilcilerle ilgili veya onların etkisi altında bulunabilecek olan kişilerin de bu kapsama alınması ilgili yasal düzenlemenin kendi içinde tutarlı olması bakımından önem arz etmektedir. Kanunun gerçek kişi ortaklarla ilgili veya etkisi altında olan kişilerin çek hesaplarının şirkete ait kabul edilebilmesinin önünü genel ve soyut ifadelerle açarken, yönetici ve temsilcilerle ilişki içinde olan gerçek kişileri kapsam dışında bırakması kanaatimizce bir çelişki doğurmaktadır. İlgili yasal düzenleme bu yönüyle de eleştiriye açıktır.

Gerçek kişi ortakların şirketle olan yönetim ve temsil ilişkilerinin tespit edilmesi, ilgili yasal düzenlemede belirtilen ilgi ve etkilene gücü gibi diğer soyut kavramlardan kaynaklanan ilişkilerden daha olanaklıdır. Belirtmek gerekir ki kanunun lafzında geçen tacir tüzel kişiyle ilişkilendirilmek, tesir etmek gibi ifadeler vekalet, temsil, hısmılık ve hısmılık dışı yakın ilişkileri dahi kapsamı altına almaktadır. Bu haliyle de şirketle ilişkili tutulmanın sınırlarını oldukça genişletilerek olası hak kayıplarına ve mağduriyetlerin yaşanmasına sebebiyet verilebilecektir⁹³.

Kanaatimizce, ilgili düzenleme her kambiyo senedi bakımından işlerlik kazanacak şekilde yeniden ele alınmalıdır. Yalnızca çek bakımından sağlanan hukuki korumanın yeterli olamayacağı, özellikle bononun hariçte tutulmasının alacaklı bakımından mağduriyetleri beraberinde getirebileceği

⁹³ Topçuoğlu, s. 151-152.

unutulmamalıdır. Ayrıca bankaların yükümlülüklerinin yalnızca çeklerde söz konusu olması ve çalışmamız konusu yasal düzenlemenin yalnızca çekler bakımından geçerli kabul edilmesinin sonucunda diğer kambiyo senetlerinin âtil ve işlevsiz kalabilmesi akıllara gelecektir. Bu bağlamda çek kullanımının bir hayli artabileceği ve karşılıksız çek oranlarının artış gösterebileceği de söylenebilecektir. Kanun koyucunun Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesindeki maksadının bu anlayış olduğunu söyleyebilmek güçtür. Bu sorunların temelinde ilgili hükmün özel kanunda yetersiz şekilde düzenlenmesi durumu yatmaktadır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması hususunun TTK kapsamında çerçeve bir düzenlemeyle ele alınması gerekmektedir.

b. İlişkilendirme Sorunu

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi “*Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla...*” ibaresiyle başlayarak ortak ile şirketin özdeşliğinin hem malvarlığı hem de kişilik yönünden tezahür edebileceğini belirtmiştir.

Ortak ve tüzel kişi tacirin kişilik veya malvarlığı yönünden özdeş kabul edilebilmesi bakımından “ilişkilendirilme” kavramı önem arz etmektedir. İlişkilendirmenin varlığına dair kuvvetli belirtilerin tespit edilmesiyle malvarlığı değerlerinden çek hesabıyla sınırlı olarak bir özdeşlik tesis edilecektir⁹⁴. Dolayısıyla kanun lafzında geçen “*Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla...*” ibaresinden anlaşılması gerekli olan husus yalnızca tüzel kişi ile gerçek kişi ortağının veya kanunda sayılan diğer kişilerin çek hesaplarının özdeş sayılabileceğidir. Kanun koyucunun bütün malvarlığı değerlerini kapsayacak şekilde ayrılık prensibinden vazgeçmediğini belirtmekte fayda görüyoruz.

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde ilişkilendirme tespitinin hangi esaslara göre yapılacağı açıklanmamıştır. Bu durumda öğretilerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramına dair genel görüşler ve Yargıtay kararları dikkate alınarak bir yol izlenmelidir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırıldığı durumlar somut olayın özelliklerine göre farklı görünüşlerde ortaya çıkabilirler. Fakat perdenin kaldırılması gereken durumların önde gelenleri öz kaynak yetersizliği, mal varlıklarının ve alanlarının birbirlerine karışması, kötüye kullanma, tüzel kişiler arasında organik bağın bulunması ve yabancı yönetimdir⁹⁵. Çalışmamız konusuyla alakalı olarak mal

⁹⁴ Çamoğlu, s. 9.

⁹⁵ Şahin Altıntaş, s. 341-345.

varlıklarının birbirine karışmasının ve organik bağın ne anlam ifade ettiğinin incelenmesi gerekmektedir. Çünkü daha önce de belirttiğimiz gibi Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi yalnızca malvarlığı değerlerinin ilişkilendirilmesini değil aynı zamanda kişiliklerinin ilişkilendirilmesini de çek hesabının aidiyeti açısından esaslı bir husus olarak belirlemiştir.

aa. Malvarlığı Özdeşliği

Ortakların ve tüzel kişi tacirin malvarlığı değerlerinin birbirine karışması uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir olgudur. Alman hukuku bakımından tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının uygulanacağı durumlar malvarlığı karışması, ortaklık ile ortakların malvarlığı ve organizasyonel alanların karışması ve son olarak kurumsal kötüye kullanma şeklinde üç esas başlıkla ayırt edilmektedir⁹⁶.

Tüzel kişilerin mal varlıklarının ve alanlarının birbirlerine karışmasına ise ticari defterlerde kayıt altına alınan malvarlığı değerlerinin şirkete ait olup olmadığının anlaşılabilmesi, tek ortaklı şirketlerde ortağın şirket malvarlığından kendi menfaatine alımlar yapması, yine tek ortağın şahsi malvarlığı değerlerini şirkete sunarak ticari itibar güzellemesi yapması ve son olarak üçüncü kişinin şirketle mi yoksa ortakla mı sözleşme yaptığının anlaşılabilmesi durumlar örnek teşkil edebilir⁹⁷. Malvarlığı ayrımı tesis edilmiş olmasına rağmen şirket ortaklarının üçüncü kişilere karşı sanki bir malvarlığı ayrımı yokmuşçasına davranarak işlem yapması halinde de ortak ile şirket malvarlığı özdeş kabul edilecektir. Çünkü malvarlığı değerlerinin ortağın mı yoksa şirketin mi olduğu anlaşılabilir. Bu sayede malvarlığı ayrılığı ilkesinin kötüye kullanılmasına engel olunarak hakkaniyetin korunması hedeflenmektedir. Özdeşlik gerekçesiyle ortağın sorumluluğuna gidilerek hakkın kötüye kullanılmasının önüne geçilmektedir⁹⁸.

⁹⁶ Bkz. Barış Kaya, “Perdenin Kaldırılması Kuramının Uygulamadaki Seyri”, *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Özel Sayı, 2022, s. 488.

⁹⁷ Yılmaz, *İş Uyuşmazlıkları*, s. 356; Ulusoy, *Perdenin Aralanması*, s. 377; Öztekin, Memiş, s. 205.

⁹⁸ Türk/ İsviçre doktrininde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin hakkın kötüye kullanılması yasağında dayandırılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Kaşak, s. 1256-1257; Tekinalp, Tekinalp, s. 396; Yanlı, s. 111; Yaşar Karayağcı, “Üst Kuruluşlar Hukuku”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 1991 s. 39. Müller- Freinfels’e göre tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin dayandırıldığı bir diğer teori olan normların amaçları teorisi ise menfaatler dengesinin gözetilmesi koşuluyla her somut vaka bakımından uygulanması gereken normun amacı bağlamında tüzel kişilik perdesinin aralanıp aralanmaması gerektiği anlamına gelmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Yanlı, s. 60.

İdari anlamda ve malvarlığı yönünden özdeşlik kavramı, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için Yargıtay'ın benimsediği bir kavramdır. Yönetmelik ve malvarlığı anlamında bütünleşme kriteri esas alınmakla birlikte bu kriterin anlamı, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanması için tek bir iktisadi bütünlüğün şart olduğunun kabulünden ibarettir⁹⁹. Yargıtay, perdenin kaldırılması bağlamında yönetmelik ve malvarlığı anlamında tek bir iktisadi bütünlük şartını aramakla birlikte üçüncü kişilere karşı bilinçli bir şekilde zarar verme maksadının da bulunması gerektiği yönünde kararlar vermiştir¹⁰⁰. Bunun yanı sıra zarar verme kastına ilişkin fiillere dair somut delillerin bulunması gerekmektedir¹⁰¹. Söz konusu olan malvarlığı özdeşliği, üçüncü kişiler bakımından iktisadi bütünlük içerisindeki tek bir ortaklıkla hukuki ilişki tesis edildiği algısını yaratmaktadır.

Nihayetinde Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi uyarınca ortaklara ait çek hesaplarının tüzel kişi tacire ait sayılabilmesi için malvarlığı özdeşliğinin varlığı şarttır. Yargıtay'ın kararlarında zikrettiği "iktisadi bütünlük" kavramının varlığı ve üçüncü kişilerin zarara uğratılması saiki şartlarının bir arada bulunması durumunda gerçek kişi ortakların çek hesapları tüzel kişi tacire ait sayılacaktır¹⁰².

Çalışmamız konusuyla alakalı olarak şirketin faaliyetleri ile özdeşliğin söz konusu olabilmesi için çek hesabıyla alakalı işlemlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Gerçek kişi ortak şirketin borçlarını kendi çek hesabı aracılığıyla ödüyor bu durumda malvarlığı özdeşliğinden bahsedilebilir¹⁰³.

bb. Gerçek Kişi ile Tüzel Kişi Tacirin Kişiliklerinin Özdeşleştirilmesi ve Organik Bağ Kavramı

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde "ilişkilendirilmek" kavramıyla hem tacir tüzel kişiyle ortağının kişiliklerinin özdeşleştirilmesi hem de malvarlıklarının özdeşleştirilmesi kastedilmektedir. Fakat bu ilişkilendirilmenin yapılmasına dair esaslar kanun koyucu tarafından

⁹⁹ Kaya, s. 487.

¹⁰⁰ Yargıtay HGK., E. 2017/ 3109, K. 2021/1075, T. 22.09.2021; Yargıtay HGK., E. 2020/ 808, K.2020/504, T. 01.07.2020 sayılı ilgili kararlar için bkz. www.lexpera.com, (26.09.2024).

¹⁰¹ Öztekin, Memiş, s. 204

¹⁰² Bkz. Ulusoy, Perdenin Aralanması, s. 379.

¹⁰³ Ortağın şahsi çek hesabı üzerine çek keşide ederek tüzel kişi tacirin borcunu bir kereliğine ödemiş olmasıyla, ortağın çek hesabı ile tüzel kişinin faaliyetleriyle özdeşleşmiş sayılamayacağına dair bkz. Ulusoy, Çek Kanunu, s. 78.

açıklanmamıştır. Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi özelinde de referans verilebilecek bir Yargıtay kararına da rastlayamadığımızı belirtmek isteriz.

Tacir tüzel kişilikle ortağının kişiliklerinin özdeşleşmesinin tespitinin hangi esaslara dayalı olarak yapılacağı belirsizdir. Kanaatimizce bu kapsamda organik bağ kavramı ve bu kavram ışığında belirlenmiş olan ölçütlere başvurulması isabetli olacaktır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi, alacaklıya ortakların malvarlığına uzanma yetkisi sağlayabilmesiyle organik bağ kavramından ayrılmaktadır. Organik bağın varlığı halinde bir şirketin borçlarından dolayı yalnızca bir diğer şirketin malvarlığına el atılabilir. Çalışmamız konusu olan Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi her ne kadar gerçek kişiler yönünden ele alınmış bir madde olsa da yalnızca ortak ile tüzel kişi tacirin kişiliklerinin “özdeşlik” yönünden tespitinin yapılması bakımından organik bağ kavramındaki esasların kullanılmasında bir sakınca göremiyoruz. Yargıtay kararlarında organik bağ ilişkisinin tespitine dair kesin kriterler belirlenmemiştir. Fakat bu kararların ortak noktası alacaklıya zarar verici nitelikte davranan borçlu tüzel kişilik ile diğer tüzel kişilik arasında herhangi bir bağ teşkil edecek unsurların tespit edilmesidir¹⁰⁴. Bu tespit ve esasların Yargıtay kararlarına genel olarak ne şekilde yansıdığına izahına geçmeden önce organik bağ kavramının tanımını yapmakta fayda görüyoruz.

Belirtmek gerekir ki organik bağ kavramı ile tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi benzer özellikler içermelerinin yanı sıra farklılıkları da barındırmaktadırlar. Organik bağ kavramı, ilişkili kişiler arasındaki ticari iş ve işlemlerin, sahiplik veya alacaklılık gibi durumların yasal şirket ortaklığı veya şirketler topluluğu ilişkisi kurulmadan gerçekleştirilmesini ve böylece ticari ve ekonomik faaliyetlerin farklı şirketler kişiler veya temsilciler arkasında gizlenerek yürütülmesini böylece gerçek sahiplerinin ve işlemlerin saklanması ifade etmektedir¹⁰⁵.

Organik bağ kavramı Yargıtay kararlarında sıklıkla geçmekte olup bu bağın ispatı sayesinde farklı tüzel kişiliklerin sorumluluğuna gidilebilmesinin önü açılmıştır. Organik bağ kavramının ispat edilmesi durumunda ilgili kişilerin de bu kapsamda sorumlu sayılabilmesi için resmi olmayan ve dış dünyaya ilan edilmeyen işlemlerin varlığının ispat edilmesi

¹⁰⁴ Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 357.

¹⁰⁵ Tanım için bkz. N. Kemal Uyanık, *Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Organik Bağ*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 877.

gerekir. Bu ilişkilerin dahilinde de ilgililerin iktisadi ve ticari bağımlılığı, birlikte hareket etme veya aynı kaderi paylaşma olguları girebilir¹⁰⁶.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi ve organik bağ kavramının benzerlikler barındırmakla birlikte aslında birbirinden farklı uygulamaları ifade ettiğini belirtmiştik. Her iki kavramın da temelinde dürüstlük kuralı esaslı bulunmaktadır. Bu iki kurum arasındaki en temel farklılıkların başında perdenin çapraz kaldırılmasında aranan şirketler arasındaki ekonomik bütünlük şartının organik bağ kavramı açısından aranmamasıdır¹⁰⁷. Dolayısıyla organik bağ kavramının ispatının tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına nazaran daha kolay olduğu tespiti yapılabilir. Ayrıca tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasında aranan malvarlığı karışması veyahut sermaye yetersizliği gibi esaslar da organik bağın ispatı noktasında şart koşulan hususlardan değildir. Fakat tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi alacaklıya ilgili şirketin ortaklarının malvarlığına el koyma yetkisi verdiği için organik bağ kavramına nazaran alacaklıya daha avantajlı bir konum sunmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki organik bağın ispatı tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılması etkisini doğurmayacaktır¹⁰⁸. Yargıtay'a göre tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için İş hukuku alanı dışındaki uyuşmazlıklarda organik bağın ispatının yanı sıra alanların karışması ve yetersiz sermaye gibi ölçütlerin de varlığı aranmaktadır.

Organik bağın varlığının tespitiyle alakalı olarak Yargıtay kararlarında subjektif ve objektif unsurların varlığı aranmıştır. Subjektif unsurdan tüzel kişilik yapısının dürüstlük kuralına aykırı şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Şirketler arasında belirli hususlarda özdeşliğin bulunması ise objektif unsur olarak nitelendirilmiştir¹⁰⁹.

Yargıtay kararlarında sayma usulü ile belirli bir çerçevede organik bağın unsurları belirtilmemiştir. İlgili kararlarda çoğunlukla şirket yöneticileri arasındaki akrabalık bağları, ilgili şirketin çalışanlarının ve yönetim kadrosunun aynı olması, şirketlerin faaliyet gösterdiği iş yerinin aynı yerde teşekkül etmesi, borçluya ait evrakın ve malların haciz mahallinde

¹⁰⁶ Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 357

¹⁰⁷ Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 357.

¹⁰⁸ Yargıtay'ın iş hukuku alanındaki uyuşmazlıklarda organik bağ kavramının ispatının tüzel kişilik perdesinin kaldırılması açısından yeterli saydığı yönündeki görüşü için bkz. Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 359-361.

¹⁰⁹ Detaylı bilgi için bkz. Şahin Altıntaş, s. 348-349.

bulunması, şirketler arasında para trafiğinin bulunması gibi olguların varlığı organik bağın tespitinde kullanılan kriterlerdendir.¹¹⁰

Yargıtay kararları kapsamında iki tüzel kişilik arasında organik bağın varlığından söz edebilmek için bazı ölçütler sayılacak olursa; adres ortaklığı, faaliyet alanlarının ortaklığı, unvan benzerliği, temsilci veya vekillerinin aynı kişilerden ibaret olması, şirket ortak veya yetkililerinin aynı veya ilişkili kişilerden oluşması, borçlu şirket ile davalı şirket arasında devir ilişkisinin bulunması, şirketler arasında iktisadi bütünlüğün varlığı, haciz mahalline gidildiğinde borçlu şirket temsilcisinin kasada otururken görülmesi, iki şirketin çalışanlarının büyük ölçüde aynı olması, ortaklar arasında akrabalık ilişkisi bulunması ve şirketler arasında muvazaalı işlemler yapılması durumları örnek gösterilebilir.¹¹¹

Çalışmamız konusu olan Çek Kanunu m. 4/2 sayesinde kişilik özdeşliğinin ve malvarlığı özdeşliğinin düzenleme altına alındığını belirtmiştik. Yasa koyucu ilgili yasal düzenlemede “...*Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla...*” şeklinde bir ibareye yer vermesine karşılık ilişkilendirme bağlamında herhangi bir kıstas tayin etmemiştir. Yasa koyucunun kabul ettiği ortaklık, yönetim ve temsil ilişkilerinin tespit edilmesi bakımından herhangi bir tereddüt bulunmamasına karşın ilgi veya etki altına alma gibi olguların sınırlarının çizilebilmesi oldukça zordur. Çalışmamızın konusu olan yasal düzenleme uyarınca hısımlık ve hısımlığın haricindeki yakınlık ilişkileri dahi kapsam altına alınmıştır. Ayrıca somut delillerin yerine “*emarelerin*” bulunmasının dahi kanunun uygulanması için yeterli olduğu göz önüne alındığında bu durumun olası hak ihlallerine sebep olabileceği kuşkusuzdur. Bu bağlamda Yargıtay tarafından şirketler arasında uygulanan organik bağ kavramı kriterlerinin şahıs-şirket ilişkilerinde de uygun düştüğü ölçüde uygulanması gerektiği ve çalışmamız konusu düzenlemedeki kanun boşluğunun bu şekilde doldurulması gerektiği kanaatindeyiz. Yüksek mahkeme tarafından organik bağ kavramı bakımından belirli ölçütlerin belirlenmesinde istikrar

¹¹⁰ Yargıtay HGK., E. 2018/556, K. 2021/1506, T. 25.11.2021; Yargıtay 10. HD., E. 2023/3734, K. 2023/4727, T. 03.05.2023; Yargıtay 11. HD., E. 2016/ 5920, K. 2018/37, T. 08.01.2018 sayılı ilgili kararlar için bkz. www.lexpera.com.tr, (26.09.2024); Şahin Altıntaş, s. 351.

¹¹¹ Yılmaz, İş Uyuşmazlıkları, s. 361; Şahin Altıntaş, s. 350; Yargıtay 11. HD. E. 2018/4544, K. 2019/6035, T. 01.10.2019; Yargıtay 22. HD., E. 2012/ 16167, K. 2013/5068, T. 12.03.2013; Yargıtay 6. HD. E. 2021/1689, K. 2022/1777, T. 30.03.2022 sayılı kararlar için bkz. www.lexpera.com.tr, (26.09.2024).

sağlanmış olup Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesindeki boşluk niteliği itibariyle de organik bağ kavramıyla örtüşmektedir.

c. Çek Kanunu m. 4/2'nin Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisinden Farklılıkları

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin istisna teşkil etmesi ve istisnaların dar yorumlanması gerektiği prensibi uyarınca bu kuramın da dar yorumlanması gerekmektedir. İlgili kuram, ancak tüzel kişi ortağının sorumluluğunu öngören bir kanun veya sözleşme hükmünün bulunmaması halinde uygulama alanı bulabilecektir. Dolayısıyla tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için öncelikle uygulanabilir bir düzenlemenin bulunmaması gerekir¹¹². Bu kabul doğrultusunda 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin ancak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması etkisi yaratan bir yasal düzenleme olduğu sonucuna varılabilir.

Belirtmek gerekir ki çalışmamız konusu yasal düzenlemeyle, tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması etkisi sağlanmaktadır¹¹³. Çünkü gerçek kişilerin tanzim ettikleri çek sebebiyle tüzel kişi tacirin sorumlu olmasına cevaz verilmektedir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinde ise şirketin borçlarından dolayı ortakların şahsi sorumluluklarına gidilebilmesinin yolu açılmaktadır. Perdenin tersten aralanmasını teknik olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulaması olarak kabul edilemeyeceğine dair öğretilerde görüşler bulunmaktadır¹¹⁴. *Kaşak*, ters kaldırma uygulamasının “ortak” perdesini araladığını savunmaktadır¹¹⁵. Kanaatimizce perdenin ters aralanmasının hukuki niteliğinin ne olduğuna ilişkin yapılan tartışmalar çalışmamız konusuna doğrudan etki edebilecek nitelikte değildir. Fakat bu kapsamda *Kaşak*'ın görüşüne katıldığımızı belirtmekte fayda görüyoruz. Çünkü tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması halinde ortağın borcu sebebiyle tüzel kişi tacirin sorumluluğuna gidilmektedir. Bu durum tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisiyle izah edilemez.

Çalışmamız konusu yasal düzenlemede sadece şirketin gerçek kişi ortakları değil, tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek

¹¹² *Kaşak*, s. 1252.

¹¹³ Çalışmamızda daha önce de savunduğumuz şekliyle bu düzenlemenin bir tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulaması olmadığını, ilgili yasal düzenlemenin ancak tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması etkisi yaratabileceğini, çünkü yasa hükmü veya sözleşme maddesi bulunan hallerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulamasına cevaz verilemeyeceğini tespit etmekteyiz.

¹¹⁴ Çamoğlu, s. 11.

¹¹⁵ *Kaşak*, s. 11258.

kaydıyla, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait kabul edilir. Dolayısıyla şirket ortağı olmayan gerçek kişilerin çek hesapları da tacir tüzel kişiye ait kabul edilebilecektir. Şirket ortağı olmayan kişilerin düzenledikleri çekler sebebiyle tüzel kişi tacirin sorumluluğuna gidilebilmesi, kanaatimizce tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisiyle izah edilemez. Söz konusu yasal düzenlemenin uygulama alanı, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulama alanından daha geniş olduğu söylenebilir. 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi arasındaki bu farklılığı da dikkat çekmekte fayda görüyoruz.

d. Bankanın Bildirim Yükümlülüğü

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi uyarınca tacir tüzel kişi veya tüzel kişinin faaliyetlerinin ilgili gerçek kişilerle ilişkilendirilebilmesine dair emarelerin bulunması durumunda çek hesabının bulunduğu banka şubesi, Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirimde bulunacaktır. Bu bildirim bankanın merkezi değil, ortağın veya ilgili kişinin çek hesabının bulunduğu banka şubesi yapacaktır. Çünkü tüzel kişiliğe ait olduğu kabul edilecek olan hesap şirketin değil ortağın çek hesabıdır¹¹⁶. İlgili banka şubesi bu bildirim yalnızca Gelir İdaresi Başkanlığı'na yapmakla mükelleftir.

Emarelerin banka şubesi tarafından tespit edilmesinin akabinde ne kadar sürede Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirimde bulunulması gerektiğine dair ise kanunda düzenleme bulunmamaktadır. Ulusoy bu hususta ilgili mali yıl bitmeden bankanın bildirimde bulunması gerektiği kanaatindedir¹¹⁷.

Belirtmek gerekir ki ilgili yasal düzenlemede bankanın emarelerin varlığına rağmen bildirimde bulunmaması veya geç bulunmasının sonuçları açıklanmamıştır¹¹⁸. Bu bağlamda bankaların kendi adına çek hesabı açan gerçek kişi müşterilerinin ortaklık, temsilcilik veya vekillik gibi sıfatlarının olup olmadığını tespit edecek imkanının olmayacağını da belirtmek gerekmektedir.

¹¹⁶ Ulusoy, Çek Kanunu, s. 89.

¹¹⁷ Ulusoy, Çek Kanunu, s. 89.

¹¹⁸ Bankaların çek hesabı açılırken yapması gereken rutin araştırmalar veya hesap dökümlerinin incelenmesi gibi genel anlamdaki araştırma yükümlülüğünün kapsamına Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin dahil edilmesinin pratikte imkânsız olduğuna ve kanun koyucunun bu güçlüğü hesaba katarak beyan yükümlülüğüne aykırı davranan bankalar için bir yaptırım öngörmediğine dair bkz. Topçuoğlu, s. 152-153.

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesiyle belirli kişilerin yarattığı hukuki görünüş değil; görüntünün arka planındaki iç ilişki dikkate alınmaktadır¹¹⁹. Düzenleniş amacı kayıt dışılıkla mücadele edilmesi olan Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin öngördüğü ilişkiler, arka planda başkalarının çek hesaplarını kullanarak borçlarını ödeyen tüzel kişi tacirin dolaylı temsil ilişkisini kullandığına işaret etmektedir¹²⁰.

Çalışmamız konusu yasal düzenleme ile aksi ispat edilebilen bir kanuni karine tesis edilmiştir¹²¹. İlgili maddede sayılan kişilerin çek hesaplarının belirlenen şartların varlığı halinde tacir tüzel kişiye ait kabul edilecektir. Belirtmek gerekir ki bu durumun aksinin ispat edilmesi mümkündür¹²². Kanunda sayılı ilgili gerçek kişiler çekin kendi borçları sebebiyle düzenlendiğini her türlü delille ispat edebilecektir. Bu bağlamda gerçek kişinin kendi işleriyle alakalı olarak kambiyo senedi tanzim etmesi pek tabii mümkün olup, sırf kanunda böyle bir düzenleme bulunması sebebiyle bu serbestliğe hanel getirilmesi de kabul edilemez niteliktedir.

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde ilgili kişiler sayma usulüyle belirlenmiştir. Dolaylı temsil karinesi yalnızca kanunda sayılan kişilerle sınırlıdır. Fakat TBK m. 40/2 düzenlemesi “...Ancak, karşı taraf bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyor ya da hukuki işlemi temsilci veya temsil olunandan biri ile yapması farksız ise, hukuki işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil olunana ait olur...” şeklindedir. Bu bağlamda hamil çekin tüzel kişi tacir hesabına düzenlendiğini ve temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarabiliyorsa ödenmeyen çek sebebiyle tüzel kişi tacire başvurulabilecektir. Tüzel kişi tacire ait olan işlemlerin, kanunda sayılan gerçek kişiler tarafından ödendiğini gösteren emarelerin varlığı dolaylı temsil ilişkisinin kabulü için yeterlidir¹²³.

e. Tüzel Kişi Temsilcisinin Sorumluluğu

Tüzel kişinin organları ve temsilcilerinin yaptığı işlemler tüzel kişiliğin bizzat kendisinin sorumluluğuna sebep olmaktadır. Temsil yoluyla çek keşide etme yasağı gerçek kişiler bakımından geçerli olup, tüzel kişiler adına pek tabii çek düzenlenebilmektedir (Çek Kanunu m. 2/3; m. 5/3).

¹¹⁹ Kırca, s. 22-41.

¹²⁰ Topçuoğlu, s. 150.

¹²¹ Topçuoğlu, s. 153.

¹²² Reisoğlu, Seza, “Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar”, *Bankacılar Dergisi*, Yıl 21, Sayı 72, 2010, s. 52; Kırca, s. 22-23.

¹²³ Topçuoğlu, s. 155.

Yetkili temsil söz konusu ise ilgili çekin hukuki sonuçları tüzel kişiye ait sayılacaktır. Tüzel kişiler bakımından temsil yetkisinin aşılması işlem yapılmış olması durumunda TTK m. 678 gereği yetkisiz temsilci sorumlu olacaktır.

Çalışmamız konusu olan Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi uyarınca belirtilen emarelerin bulunması durumunda ilgili gerçek kişilerin kendi adlarına düzenledikleri çekler tacir tüzel kişiye ait kabul edileceğinden dolayı çekin hukuki neticeleri tacir tüzel kişiliğe ait sayılmalıdır. Dolaylı temsil kavramı bağlamında hesabına çek keşide edilmiş sayılan tacir tüzel kişiliğin aynı muhatap bankada çek hesabı bulunabilir. Böyle bir senaryoda alacaklının öncelikle ve doğrudan tacir tüzel kişiliğin çek hesabından ödeme yapılmasını talep edebileceği düşünülebilir. Bu bağlamda Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde yer alan dolaylı temsil karinesinin tacir tüzel kişi tarafından aksinin ispat edilebileceğini önemle vurguluyoruz. Dolayısıyla tüzel kişi tacirin herhangi bir hak kaybı yaşamaması adına hamilin müracaat hakları çerçevesinde hareket etmesi gerekmektedir¹²⁴. Dolaylı temsil ilişkisine istinaden müracaat hakkını dermeyan eden çek hamili, ceza şartı niteliğini haiz olan TTK m. 783/3 hükmünden yararlanamayacaktır.

Tüzel kişi tacirin yapması gereken ödemeleri Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesindeki ilişkiler kapsamında gerçek kişinin yapması durumunda çek hamili, keşideci olan tüzel kişi tacire karşı takip yapabilecektir. Yapılan takibin sonuçsuz kalması durumunda çek hamili TTK m. 732 uyarınca sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak tüzel kişi tacire başvurabilecektir¹²⁵. Sebepsiz zenginleşme davası, TTK m. 732/2 hükmünde açıkça düzenlendiği üzere hesabına çek keşide edilen diğer kişilere karşı da yöneltilebilir. Çalışmamız konusu yasal düzenlemedeki ilişkilerin bulunması halinde çek hamilinin temel ilişkiyi ispat zorunluluğu da bulunmamaktadır. Sebepsiz zenginleşme temelli dava bağlamında başta keşideci gerçek kişi olmak üzere keşidecinin hesabına hareket ettiği tüzel kişi tacire de iade talebi yönlendirilebilecektir¹²⁶.

Çek hamilinin talep edebileceği miktar, çekin karşılıksız kalan kısmı kadardır. Çek borçluları kapsamında keşideci ile hesabına çek keşide edilen

¹²⁴ Topçuoğlu, s. 157.

¹²⁵ Ödemek mecburiyetinde olduğu borcu ödemeyen tüzel kişi tacirin sebepsiz zenginleşeceğine, Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesindeki ilişkilerin mevcudiyetinde hamilin ayrı olarak temel ilişkinin varlığını ispat zorunluluğunun bulunmadığına, tüzel kişi tacirin iflası sebebiyle iflas masasına karşı da talepte bulunulabileceğine dair detaylı bilgi için bkz. Topçuoğlu, s. 157.

¹²⁶ Bkz. Topçuoğlu, s. 158.

tüzel kişi tacir de dahil olmaktadır. Çek hamili bu bağlamda çekin karşılıksız kalan kısmına ilave olarak sebepsiz zenginleşme şartlarının gerçekleştiği andan itibaren faiz de talep edebilecektir¹²⁷.

Sonuç

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi, belirli koşulların bulunması durumunda tüzel kişiliğin dikkate alınmadan bu kişiliğin ardındaki kişi veya kişilerin sorumlu olabilmesini sağlamaktadır. Bu teorinin uygulanmasıyla tüzel kişinin kişiliğine ve malvarlığına ilişkin ayrılık prensibi istisnai olarak uygulanmamaktadır. Perdenin kaldırılması teorisinin temelleri TMK m. 2 hükmü uyarınca hakkın kötüye kullanılması yasağına dayanmaktadır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması mevzuatımızda düzenlenmiş bir kavram olmayıp, öğreti ve yargı kararlarıyla varlık kazanmıştır. Ayrılık prensibinin istisnası olarak tezahür eden bu teori yalnızca ticaret hukuku kapsamında değil icra ve iflas hukuku, iş hukuku ve sair alanlarda uygulama alanı bulmaktadır. Perdenin kaldırılmasıyla tüzel kişinin hukuken bağımsız olma niteliğinin istisnai olarak somut ihtilafla ilgili ve geçici olarak devre dışı bırakılması sağlanmaktadır.

Perdenin kaldırılması istisnai bir yöntem olarak kabul edilmelidir. Alacaklıların çıkarlarının gözetilmesi bakımından yasadan veya sözleşmeden doğan başka bir yol bulunamadıkça tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına başvurulmamalıdır. Ayrıca tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için somut olaya tatbik edilebilecek bir yasa veya sözleşme hükmünün var olmaması gerekmektedir. Dolayısıyla Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi alacaklıların menfaatlerini koruyan bir yasal düzenleme olarak yalnızca tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması etkisini doğurmaktadır. Çünkü yasal olarak sorumluluğun düzenlendiği hallerde gerçek manada tüzel kişilik perdesinin kaldırılması söz konusu olamayacaktır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi ancak yasal düzenlemelerin yetersiz kaldığı durumlarda uygulama alanı bulabilmelidir. Alacaklıların hakları yasal olarak korunduğu müddetçe tüzel kişilik perdesinin kaldırılması söz konusu olmamalıdır.

5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 uyarınca gerçek kişinin karşılıksız çeklerinden dolayı tüzel kişi tacirin sorumluluğu doğmaktadır. Bu yönüyle ilgili düzenleme yalnızca tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması “etkisi” doğurmaktadır. Öğretide tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması

¹²⁷ Abuzer Kendigelen, Çek Hukuku, 6. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 375-380.

mefhumuna dair eleştirilerin çalışmamız konusuna doğrudan bir tesiri yoktur. Çünkü yasal düzenlemenin bulunduğu bir alanda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanması hukuk güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

5941 Sayılı Çek Kanunu vasıtasıyla tüzel kişi tacire ait bir borcun ifası için söz konusu tüzel kişiyle belirli ilişkilere sahip kişilerin şahsi çek hesaplarından ödeme yapmalarının engellenmesini amaçlamıştır. Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinin ortakların ilgili buldukları ve etkileri altında olan sair kişiler adına açılan çek hesaplarının tüzel kişiliğe ait olacağına dair ibareler içermesi hukuk güvenliği ilkesini ihlal etmektedir.

Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesinde hısımlık ve hısımlığın haricindeki yakınlık ilişkileri dahi kapsam altınmış olup bu genel ve soyut ibarenin sebep olduğu boşluk, Yargıtay tarafından şirketler arasında uygulanan organik bağ kavramı kriterlerinin şahıs-şirket ilişkilerinde de uygun düştüğü ölçüde uygulanmasıyla doldurulmalıdır. Ayrıca ilgili düzenleme şirket ortağı olmayan gerçek kişilerin çek hesaplarının da tacir tüzel kişiliğe ait sayılacağını düzenlemesi sebebiyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinden farklılık arz etmektedir.

Çalışmamız konusu yasal düzenlemeyle kesin kanuni karine tesis edilmiştir. Kanunda sayılan kişilerin çek hesapları belirlenen şartların varlığı halinde tacir tüzel kişiye ait kabul edilecektir. Fakat gerçek kişilerin ilgili çekleri kendi borçları için düzenlediklerini ispat ederek karine temeli çürütülmüş olacaktır. Dikkat edilmelidir ki çalışmamız kapsamında kesin kanuni karineye bağlanan hukuki sonucun değil, karine temelinin aksinin ispat edilebileceğini savunuyoruz.

Çek Kanunu m. 4/2, her ne kadar hakkın kötüye kullanılmasına engel olmak maksadıyla düzenlenmiş olsa da maddenin lafzı hukuki öngörülebilirlik açısından sakıncalar barındırmaktadır. Çek hesapları yönünden tüzel kişiliğin ters kaldırılması etkisini doğuran böyle bir yasal düzenlemenin; tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin istisnai oluşu da dikkate alındığında daha dar ve somut bir çerçeve çizmiş olması gerekirdi.

Son olarak ilgili yasal düzenlemenin özel hukuk ihtilafları bakımından herhangi bir fayda sağlamadığını belirtmek gerekmektedir. 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 4/2 düzenlemesi getirilmemiş olsa dahi genel hükümlere başvurularak hakkın kötüye kullanılması yasağı ve dolaylı temsil kurumlarıyla hukuki uyumsuzlukların etkin şekilde sonuçlandırılabilmesi kanaatindeyiz. Bu bağlamda ilgili yasal düzenlemenin getirilmesiyle hedeflenen amacın dışına çıkması sorunu baş göstermektedir. Özel kanun

niteliğindeki Çek Kanunu'nun içinde neredeyse tamamen kamu hukuku kapsamında sonuçlar doğuran böyle bir hükmün bulunması tezatır. Hükmün kayıt dışılıkla mücadele edilebilmesi noktasında düzenlendiğinin vurgulanarak kanun koyucu tarafından yeniden ele alınması gerekmektedir. Aksi halde ilgili yasal düzenleme kanun metninden çıkartılmalıdır.

KAYNAKLAR

Akıncı, Şahin, Alacaklılardan Mal Kaçırarak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği ve Yargıtay Uygulamaları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, Cilt 27, 2019.

Akünel, Teoman, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*, 2. Baskı, İstanbul, 1995.

Akünel, Teoman, “Sorumluluk Hukukunda Sözleşmenin Nisbiliği Prensibinin Aşılması”, *Yargıtay Dergisi*. Cilt 14, Sayı 3, 1998, (Sözleşmenin Nisbiliği).

Akyol, Şener, *Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı*, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.

Akyol, Şener, *Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme*, İstanbul, 1976.

Antalya, Gökhan, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi”, Editör (Ed.) Erol Ulusoy, *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008.

Arsanlı, Halil, *Anonim Şirketler Umumi Hükümler*, Cilt 1, 3. Bası, İstanbul, 1960.

Aydınlı, İbrahim, “Üst Kuruluş İşlemlerinde İşyeri ve İşletme Kavramları Bakımından İş Hukukunda Tüzel Kişilik Perdeliğinin Kaldırılması Teorisinin Görünümü”, *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt 13, Sayı 4, 1999.

Aydoğan, Fatih, *Tek Kişi Ortaklığı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

Bahtiyar, Mehmet, “Anonim Ortaklıkta İbraya İlişkin Bazı Sorunlar”, Prof. Dr. Mustafa Dural'ı Anma Sempozyumu Özel Sayı III, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 2018.

Bainbridge, Stephen M., “Abolishing Veil Piercing”, *The Journal Of Corporation Law*, 2000.

Bozgeyik, Hayri; Yavaş, Mahmut, “Karşılaştırmalı Hukukta ve Uygulamada Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 9, Sayı 100, 2014.

Büyükyılmaz, Uğur, *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir YÜHFD Cilt: XXII Sayı:1 (2025)

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sermaye Piyasaları ve Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2015.

Çamoğlu, Ersin, “Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay

Uygulaması”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 32, Sayı 2, 2016.

Çaptuğ, Mehpare, “Hukuki Güvenlik İlkesinin Kavramsal Gelişimi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Yıl 9, Sayı 17, 2021.

Dural, Mustafa, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması (Ya Da Tüzel Kişinin Tabanına Başvurulması)”, *15. Yıl Sempozyumu*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No: 119, Ankara, 1998.

Esen, Emre, *Milletlerarası Özel Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Günay, Sena Nur, *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2016.

Güner, Temel, *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2023.

Helvacı, Mehmet, “Çek Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, 2009.

Kaplan, İbrahim, “Tüzel Kişiliğe Sahip Ticaret Ortaklıklarında Perdenin Kaldırılması Talepli Hukuki Sorumluluk Davaları”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 40, Sayı 2, 2009.

Karakaş, Fatma Tülay, “Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 62, Sayı 3, 2013.

Karayalçın, Yaşar, “Üst Kuruluşlar Hukuku”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 1991.

Kaşak, Fahri Erdem, “Tüzel Kişilik Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, 2020.

Kaya, Barış, “Perdenin Kaldırılması Kuramının Uygulamadaki Seyri”, *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Özel Sayı, 2022.

Kayanççek, Murat, “5941 Sayılı Çek Kanunu’na İlişkin Eleştiriler ve Değişiklik Önerileri (Uygulama Ve Doktrin)”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 8, 2012.

Kendigelen, Abuzer, *Çek Hukuku*, 6. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

Kervankıran, Emrullah, “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi’nin Kaldırılması”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3-4.

Kesik Canbulut, Büşra, *Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2023.

Kırca, İsmail, 5941 Sayılı Çek Kanunu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2010.

Kuş, Ulaş Baran, “Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesinin İstisnası Olarak Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sermaye Piyasaları ve Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2020.

Millon, David K, “Piercing the Corporate Veil, Financial Responsibility and the Limits of Limited Liability”, *Emory Law Journal*, 2007, Cilt 56, Sayı 5, 2007.

Özkurt, Ayşegül, *Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Öz Sancak, Ayşe Sena, *Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Öztek, Selçuk; Memiş, Tekin, “Şirketler Hukuku ve İcra İflas Hukuku İlkeleri Karşısında Borçlu Şirketin Alacaklılarının Hâkim Ortağa Karşı Korunması”, Ed. Erol Ulusoy, *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008.

Pekcanitez Hakan, Atalay Oğuz, Özekes Muhammet, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, On iki levha Yayıncılık, 7. Bası, İstanbul, 2019.

Poroy, Reha, *III. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1963.

Reisoğlu, Seza, “Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar”, *Bankacılar Dergisi*, Yıl 21, Sayı 72, 2010.

Sağlam, İpek, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış”, Ed. Erol Ulusoy, *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008.

Serozan, Rona, *Tüzel Kişiler Özellikle: Dernekler ve Vakıflar*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.

Seven, Vural; Göksoy, Y. Can, “Ticaret Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 80, Sayı 6, İstanbul, 2006.

Şahin Altıntaş, Mehtap, “Yargıtay Kararları Işığında Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Muvazaa ve Organik Bağ Kavramları Üzerine Bir Çalışma”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 18, 2023.

Tekinalp, Ünal, *Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2. Bası, İstanbul, 1979.

Topaloğlu, Mustafa, “Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Ankara, 2010.

Topçuoğlu, “Metin, Yeni Çek Kanunu’na Göre Tüzel Kişileri Temsilen Çek Düzenlemesi ve Sonuçları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 2, 2010.

Ulusoy, Erol, “Çek Kanunu Tüzel Kişilik Perdesini Aralıyor”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2010, (Çek Kanunu).

Ulusoy, Erol, “Şirketler ve Bankacılık Hukuku Kapsama Alma ve Sorumlu Kılma Amacıyla Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, Ed. Erol Ulusoy, I. *Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008, (Perdenin Aralanması).

Uyanık, N. Kemal, *Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Organik Bağ*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Yanlı, Veliye, *Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması*, Beta Yayınları, İstanbul, 2000.

Yeşim M. Atamer, “Üçüncü Kişinin Uğradığı Zararın Sözleşmesel Sorumluluk Kurallarına Göre Tazmini”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 22, Sayı 1-2, 1996.

Yılmaz, Gülşah, “Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi ile Organik Bağ Kavramının İş Uyuşmazlıkları Hakkında Verilen Kararlardan Hareketle Karşılaştırılması”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2. (İş Uyuşmazlıkları).

Yılmaz, Lerzan, “Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Düşünceler (Bildiri Metni)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. *Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2008, (Bildiri Metni).

Yüksel, Kemalettin, “Şirketler Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Örtünün Aralanması”, Ed. Erol Ulusoy, *Uluslararası Ticaret*

Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008.

www.lexpera.com.tr.